

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

Bakalářská práce

Samuel Dolinský

**Afroamerická kultura a buddhismus jako inspirační
zdroje v tvorbě Davida Bowieho**

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem afroamerické kultury a buddhismu na tvorbu Davida Bowieho. V první části jsou představeny hudební žánry spojené s afroamerickou kulturou a základní charakteristika buddhismu a jeho dělení do tří škol s důrazem na tibetský buddhismus. V druhé části práce jsou analyzovány konkrétní písně Davida Bowieho, v nichž se tyto prvky vyskytují.

Klíčová slova

David Bowie, hudební inspirace, afroamerická kultura, buddhismus, hudební žánry, tibetský buddhismus

Annotation

This bachelor thesis explores the influence of African American culture and Buddhism on the work of David Bowie. The first part introduces the musical genres associated with African American culture and the basic characteristics of Buddhism and its division into three schools, with an emphasis on Tibetan Buddhism. In the second part of the thesis, specific songs by David Bowie are analyzed, in which these elements are found.

Keywords

David Bowie, musical inspiration, African American culture, Buddhism, musical genres, Tibetan Buddhism

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Afroamerická kultura a buddhismus jako inspirační zdroje v tvorbě Davida Bowieho“ vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury a zdrojů.

V Olomouci dne:

podpis:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Filipu Krejčímu, Ph.D. za poskytování rad a metodickou a odbornou pomoc při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretický rámec	8
1.1 Popis hudebních žánrů typických pro afroamerickou kulturu, které ovlivnily Davida Bowieho .	8
1.1.1 Jazz	9
1.1.2 Gospel	9
1.1.3 Blues	10
1.1.4 Rhythm and Blues	10
1.1.5 Soul.....	11
1.1.6 Funk.....	11
1.1.7 Hip-hop	12
1.2 Popis základních principů buddhismu, které se mohou vyskytovat v tvorbě Davida Bowieho...	12
1.2.1 Buddhismus.....	13
1.2.2 Vadžrajána	14
1.2.3 Vadžrajána a tibetský buddhismus	15
1.2.4 Kagyu.....	15
1.2.5 Karma Kagyu	16
1.2.6 Chime Rinpoche	17
2 Praktická část	18
2.1 Analýza vybrané tvorby Davida Bowieho v kontextu afroamerické kultury	18
2.1.1 Analýza alba Black Tie White Noise	18
2.1.2 Analýza písně Black Tie White Noise	22
2.2 Analýza vybraných písní Davida Bowieho v kontextu buddhismu.....	26
2.2.1 Analýza písně Silly Boy Blue.....	26
2.2.2 Analýza písně Karma Man.....	30
2.2.3 Analýza písně Did You Ever Have A Dream.....	34
2.2.4 Analýza písně Quicksand	35
Závěr	38
Seznam použité literatury a zdrojů	41

Úvod

David Bowie se za svůj život kromě hudby zabýval mnoha oblastmi od filozofie, politiky až po náboženství. Takovými oblastmi, které jeho život ovlivnily nejvíce, což se promítlo i v jeho díle, byly právě i buddhismus a afroamerická kultura. Bowieho hudba obsahuje nespočet skrytých významů, jež skýtají potenciál pro hlubší analýzu, a hlavním tématem této práce bude právě analýza jeho písní a alb spojených s buddhismem a afroamerickou kulturou. Důvodem pro zvolení tohoto tématu bakalářské práce je studium oborů Hudební kultura a Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, tato práce se tedy proto snaží oba obory propojit a poskytnout tak jiný úhel pohledu na tvorbu Davida Bowieho. Výběr zrovna těchto dvou témat byl dále podpořen tím, že buddhismus i afroamerickou kulturu lze v kontextu tvorby Davida Bowieho zařadit mezi jedny z vlivů, které na jeho tvorbu měly největší dopad.

V sedmdesátých letech nebyl Bowie jediným umělcem, v jehož tvorbě se buddhismus a afroamerická kultura objevily. Popularita buddhismu ve světě jako zdroje zdraví a meditace stoupala již od počátku padesátých let dvacátého století, kdy největší oblibu měl tibetský buddhismus a Zen-buddhismus. To se projevilo i v práci umělců. Mezi příklady patří píseň „Instant Karma“, kterou napsal John Lennon v roce 1971, zkoumající zákon příčiny a následku karmy, píseň „Within You, Without You“ z alba *Sgt. Peppers' Lonely Hearts Club Band* od The Beatles, ale i například kompozice 4'33“ od amerického skladatele Johna Cage.¹

Zároveň v 70. letech bylo také mnoho jiných hudebních interpretů, v jejichž tvorbě se objevovaly prvky afroamerické kultury. To bylo ovlivněno tehdejšími sociálními a kulturními změnami v USA, kdy se začaly ve společnosti řešit rasové nerovnosti a vznikala různá hnutí za občanská práva. Nejvýznamnějšími interprety, kteří do své tvorby zahrnují tyto prvky, byly skupiny Led Zeppelin, konkrétně jejich píseň „Whole Lotta Love“, jež obsahuje bluesové prvky, dále The Rolling Stones a jejich píseň „Honky Tonk Women“ nebo Elvis Presley a jeho píseň „Hound Dog“.²

Tato bakalářská práce zkoumá vliv buddhismu a afroamerické kultury na tvorbu Davida Bowieho. Cílem bakalářské práce je tedy zjistit, jaké prvky buddhismu a afroamerické kultury lze identifikovat v Bowieho tvorbě a které z nich se v jeho tvorbě vyskytují nejčastěji.

¹ CUPCHIK, Jeffrey W. Buddhism and Popular music. In: PARTRIDGE, Christopher a Marcus MOBERG, ed. *The Bloomsbury Handbook of Religion and Popular Music*. London: Bloomsbury Publishing, 2017, s. 144-159. ISBN 9781474237338.

² WERNER, Craig Hansen. *A Change Is Gonna Come: Music, Race & the Soul of America*. Michigan: University of Michigan Press, 2021. B0988317C1.

V souvislosti s tím si tato práce klade také za cíl určit, jak se Bowieho setkání a spolupráce s afroamerickými hudebníky promítly do jeho tvorby a zároveň které společenské a politické události ve spojitosti s afroamerickou kulturou a buddhismem ovlivnily tvorbu Davida Bowieho. Předmětem práce bude analýza prvků afroamerické kultury a buddhismu v jeho textech a hudbě. Metodika této bakalářské práce se skládá z biografického výzkumu a průzkumu hudebního stylu a hudebního žánru, instrumentace, analýzy textů a historických a sociokulturních kontextů.

Pro tuto práci byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- *Jaké prvky buddhismu lze identifikovat v Bowieho tvorbě a které z nich se v jeho tvorbě vyskytují nejčastěji?*
- *Jaké prvky afroamerické kultury jsou patrné v tvorbě Davida Bowieho a jak se Bowieho setkání a spolupráce s afroamerickými hudebníky promítly do jeho tvorby?*
- *Které společenské a politické události ve spojitosti s afroamerickou kulturou a buddhismem ovlivnily tvorbu Davida Bowieho?*

Práce bude strukturována do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část poskytne základní přehled o buddhismu a afroamerické kultuře. Konkrétně budou představeny základní pojmy důležité pro pochopení Bowieho tvorby. V oblasti buddhismu je to tibetská škola, která měla na jeho tvorbu největší vliv. Co se týče afroamerické kultury, zde práce poskytne základní přehled o hudebních žánrech spojených s afroamerickou kulturou, které se v Bowieho tvorbě mohou vyskytovat. Praktická část již bude analyzovat konkrétní prvky buddhismu i afroamerické kultury v Bowieho tvorbě, přičemž tyto prvky budou ilustrovány na vybraných písních tohoto interpreta. Konkrétně budou v této části práce analyzovány písně „Silly Boy Blue“, „Karma Man“, „Did You Ever Have A Dream“ a „Quicksand“ vztahující se k buddhismu a píseň a zároveň stejnojmenné album *Black Tie White Noise*, v nichž budou zkoumány prvky afroamerické kultury.

1 Teoretický rámec

Tato kapitola je rozdělena do dvou částí. První se zabývá hudebními žánry typickými pro afroamerickou kulturu. Druhá část popisuje základní principy buddhismu. Obě části se zaměří na ty aspekty, které jsou nejdůležitější a nejvíce relevantní pro analýzu v praktické části.

1.1 Popis hudebních žánrů typických pro afroamerickou kulturu, které ovlivnily Davida Bowieho

Afroamerická kultura je soubor sociálních, politických, historických, uměleckých a náboženských zvyků a tradic, které vznikly v důsledku přítomnosti Afričanů a jejich potomků v USA.³ Tato kultura je ovlivněna africkým dědictvím, ale také zkušenostmi černochů v USA s otroctvím, segregací a bojem za občanská práva.⁴ Zahrnuje široké množství hudebních žánrů, literatury, výtvarného umění, divadelních her, filmů a televizních pořadů, jazykových a dialektických prvků, kuchyně a mnoho dalších aspektů.⁵

Afroamerická hudba má hluboké kořeny v afrických hudebních tradicích, jež byly přivezeny do Severní a Jižní Ameriky otroky z různých regionů Afriky.⁶ Tato hudba se postupně proměnila a rozvinula v nové žánry, které ovlivnily hudební scénu ve Spojených státech i ve světě. Těmito žánry jsou především blues, jazz, gospel, rhythm and blues, soul, funk a hip-hop.⁷

David Bowie byl za svůj život ovlivněn různými hudebními žánry a kulturami včetně afroamerické hudby. Často spolupracoval s afroamerickými umělci a jeho tvorba odráží prvky žánrů, jako je jazz, gospel, blues, rhythm and blues, soul, funk, a hip-hop. Tato kapitola poskytne stručný popis těchto žánrů vyskytujících se v jeho tvorbě.⁸

³ GATES JR., Henry Louis a Kwame Anthony APPIAH, ed. *Africana: The Encyclopedia of the African and African American Experience*. New York: Basic Books, 1999. ISBN 9780465000715.

⁴ FRANKLIN, John Hope. *From Slavery to Freedom: A History of African Americans*. 8th ed. New York: McGraw-Hill Higher Education, 2000. ISBN 9780072295818.

⁵ GATES JR., Henry Louis a Kwame Anthony APPIAH, ed. *Africana: The Encyclopedia of the African and African American Experience*. New York: Basic Books, 1999. ISBN 9780465000715.

⁶ EPSTEIN, Dena J. *Sinful Tunes and Spirituals: Black Folk Music to the Civil War (Music in American Life)*. Illustrated ed. Champaign: University of Illinois Press, 2003. ISBN 9780252071508.

⁷ SOUTHERN, Eileen. *The Music of Black Americans: A History*. 3rd ed. Manhattan: W. W. Norton & Company, 1997. ISBN 9780393971415.

⁸ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

1.1.1 Jazz

Jazz se vyvinul na počátku 20. století v New Orleans a kombinuje prvky blues, ragtime a brass band music.⁹ Je znám pro svou improvizaci, swing, komplexní harmonii a rytmickou svobodu. Lze zde nalézt prvky jako synkopace, polyrytmy a modální harmonie.¹⁰ Pro afroamerickou kulturu byl zásadní jako prostředek rozvoje sociálního a politického vyjádření.¹¹ Zahrnuje širokou škálu podžánrů, jakými jsou bebop, hard bop, cool jazz, free jazz a jazz fusion.¹² V průběhu svého vývoje ovlivnil a rovněž byl ovlivněn i dalšími hudebními žánry, mezi něž patří klasická hudba, rock či blues. Významnými jazzovými hudebníky jsou například Louis Armstrong, Duke Ellington, Ella Fitzgerald, Charlie Parker a Miles Davis.¹³

1.1.2 Gospel

Gospel jako hudební žánr kombinuje prvky afrických hudebních tradic, duchovních písní (negro spirituals) a evropských křesťanských hymnů.¹⁴ Jeho charakteristickými rysy jsou výrazný vokální projev, call-and-response vzory, použití sborového zpěvu s důrazem na harmonii a rytmiku.¹⁵ Vznikl v afroamerických náboženských komunitách na konci 19. a začátkem 20. století v USA a postupně se vyvinul do několika podžánrů jako například tradiční gospel, urban contemporary gospel a gospel blues, které se liší hudebními technikami, instrumentací a vokálním projevem.¹⁶ Mezi významné gospelové zpěváky patří například Mahalia Jackson, Thomas A. Dorsey a The Staple Singers.¹⁷

⁹ GIOIA, Ted. *The History of Jazz*. Oxford: Oxford University Press, 1998. B004WN4VXI.

¹⁰ GRIDLEY, Mark C. *Jazz Styles: History and Analysis*. 10th ed. Pearson, 2008. ISBN 9780136005896.

¹¹ OGREN, Kathy J. *The Jazz Revolution: Twenties America and the Meaning of Jazz*. Revised ed. Oxford: Oxford University Press, 1992. ISBN 9780195074796.

¹² GRIDLEY, Mark C. *Jazz Styles: History and Analysis*. 10th ed. Pearson, 2008. ISBN 9780136005896.

¹³ GIDDINS, Gary. *Visions of Jazz: The First Century*. Oxford: Oxford University Press, 1998. B00532P4OC.

¹⁴ DARDEN, Robert. *People Get Ready!: A New History of Black Gospel Music*. London: Continuum, 2005. ISBN 9780826417527.

¹⁵ BOYER, Horace Clarence. *The Golden Age of Gospel*. Champaign: University of Illinois Press, 2000. ISBN 9780252068775.

¹⁶ RAMSEY JR., Guthrie P. *Race Music: Black Cultures from Bebop to Hip-Hop*. Oakland: University of California Press, 2003. B003EEN344.

¹⁷ HEILBUT, Anthony. *The Gospel Sound: Good News and Bad Times - 25th Anniversary Edition (Limelight)*. Pompton Plains: Limelight Editions, 2004. B0036ZBCKI.

1.1.3 Blues

Blues vznikl v afroamerických komunitách na jihovýchodě Spojených států kolem 60. let 19. století a má své kořeny v afrických hudebních tradicích.¹⁸ Tento hudební žánr je charakteristický svým emotivním zpěvem, výrazným použitím kytary, harmoniky a klavíru. Má vyjadřovat smutek, trpkost a zkušenosti s otroctvím, rasovým útlakem a sociálními boji.¹⁹ Byl založen na afroamerických pracovních a duchovních písních a hudebních formách západoafrického původu.²⁰ Vyznačuje se dvanáctitaktovou strukturou a tříakordovým harmonickým vzorem.²¹ Typické je pro něj také použití bluesové stupnice a tzv. blue notes, call-and-response nebo bent notes (ohýbané tóny).²² Významnými bluesovými hudebníky jsou například Muddy Waters, Bessie Smith, Robert Johnson a B. B. King.²³

1.1.4 Rhythm and Blues

Rhythm and blues neboli R&B je hudební žánr, který vznikl ve 40. a 50. letech 20. století v afroamerických komunitách v USA.²⁴ Kombinuje prvky blues, jazzu a gospelu.²⁵ Důraz je kladen na rytmiku, expresivní vokální projev a použití call-and-response vzorů.²⁶ Hudební nástroje typické pro R&B jsou klavír, kytara, basa, bicí, saxofon či jiné dechové nástroje.²⁷ Během 20. a 21. století se R&B vyvinulo do několika podžánrů jako například doo-wop, Philadelphia soul, Motown, new jack swing a contemporary R&B.²⁸ Mezi významné

¹⁸ DAVIS, Francis. *The History Of The Blues: The Roots, The Music, The People*. Boston: Da Capo Press, 2008. B001E12LR4.

¹⁹ *Britannica: blues* [online]. Chicago: The Britannica Group, 2022 [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/blues-music/History-and-notable-musicians>

²⁰ RAY, Celeste. *The New Encyclopedia of Southern Culture: Volume 6: Ethnicity*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2014. B00ZVEH0US.

²¹ *Muzikopedie: Blues* [online]. Václav Mayer, 2020 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.muzikopedie.cz/styly-a-%C5%BE%C3%A1nry/blues>

²² *Britannica: blues* [online]. Chicago: The Britannica Group, 2022 [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/blues-music/History-and-notable-musicians>

²³ *Muzikopedie: Blues* [online]. Václav Mayer, 2020 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.muzikopedie.cz/styly-a-%C5%BE%C3%A1nry/blues>

²⁴ GEORGE, Nelson. *The Death of Rhythm and Blues*. Reprint ed. London: Penguin Books, 2003. B0031TZBS8.

²⁵ GURALNICK, Peter. *Sweet Soul Music (Enhanced Edition): Rhythm and Blues and the Southern Dream of Freedom*. Boston: Little, Brown and Company, 2014. B00IRIR7IK.

²⁶ WARD, Brian. *Just My Soul Responding: Rhythm And Blues, Black Consciousness And Race Relations*. Abingdon-on-Thames: Routledge, 2012. B000OYEZ7G.

²⁷ RANDEL, Don Michael. *The Harvard Concise Dictionary of Music and Musicians (Harvard University Press Reference Library Book 5)*. Cambridge: Belknap Press, 2002. B08QVNQNZT.

²⁸ WERNER, Craig. *A Change Is Gonna Come: Music, Race & the Soul of America*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2021. B0988317C1.

hudebníky tohoto žánru patří Louis Jordan, Ruth Brown, Sam Cooke, Otis Redding a Fats Domino.²⁹

1.1.5 Soul

Soul vznikl v afroamerických komunitách v USA na konci 50. let 20. století a je založen na tradicích R&B a gospelu. Byl prostředkem pro afroamerické umělce jak vyjádřit hrdost na svůj etnický původ.³⁰ Oproti R&B je u soulu větší důraz na vokál, jeho intenzitu a slučování náboženských a světských témat. Je charakterizován chytlavým rytmem.³¹ Vyznačuje se bohatým aranžmá a také použitím techniky call-and-response. Kromě nástrojů jako kytara a klavír hraje klíčovou roli rytmická a dechová sekce.³² V průběhu 60. a 70. let se tento hudební žánr rozdělil do několika regionálních stylů. Vznikl Motown, jižanský soul, Memphis soul, Chicago soul nebo například psychedelický soul.³³ Inspiroval také vznik novějších žánrů jako neo-soul.³⁴ Významnými hudebníky soulu jsou Ray Charles, Marvin Gaye, James Brown, Jackie Wilson, Al Green, Aretha Franklin nebo skupina The Temptations.³⁵

1.1.6 Funk

Funk je hudební žánr, jenž vznikl v afroamerických komunitách v USA v polovině 60. let 20. století jako výsledek fúze soulu, rhythm and blues a jazzu. Využívá často složitých rytmických vzorů a kontrastů a je charakteristický silnou basovou linkou, rytmem a taneční energií.³⁶ Objevují se zde synkopované basové linky a party bicích a použití tzv. riffů, což jsou opakující se hudební fráze.³⁷ Nástroji typickými pro funk jsou především

²⁹ *Rock & Roll Hall of Fame: Funk and R&B* [online]. Cleveland: Rock & Roll Hall of Fame, 2020 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.rockhall.com/funk-and-rb#:~:text=Other%20cornerstones%20of%20R%26B%20and,the%20Ravens%20and%20the%20Dominoes>

³⁰ *Britannica: soul music* [online]. Chicago: David Ritz, 2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/soul-music>

³¹ *LiveAbout: Origins and Influence of Soul Music* [online]. New York: Mark Edward Nero, 2018 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.liveabout.com/what-is-soul-music-2851218>

³² *BBC Bitesize: Soul music* [online]. London: BBC [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zcmncdm/articles/zh4phbk>

³³ *LiveAbout: Origins and Influence of Soul Music* [online]. New York: Mark Edward Nero, 2018 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.liveabout.com/what-is-soul-music-2851218>

³⁴ *AllMusic: Neo-Soul Music Genre Overview* [online]. AllMusic [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.allmusic.com/style/neo-soul-ma0000004426>

³⁵ *Britannica: soul music* [online]. Chicago: David Ritz, 2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/soul-music>

³⁶ VINCENT, Rickey. *Funk: The Music, The People and The Rhythm of The One*. New York: St. Martin's Griffin, 2014. B00NKBEGLU.

³⁷ BURNIM, Mellonee V. *African American Music: An Introduction*. Abingdon-on-Thames: Routledge, 2005. ISBN 9780415941389.

elektrická a basová kytara, klávesy, bicí a dechové sekce.³⁸ Nejvýznamnějšími zástupci tohoto hudebního žánru jsou například James Brown, George Clinton a jeho projekty Parliament a Funkadelic, skupina Sly and the Family Stone a Kool & the Gang.³⁹

1.1.7 Hip-hop

Hip-hop jako hudební žánr vznikl v New Yorku, zejména ve čtvrti Bronx, v afroamerických a latinskoamerických komunitách v 70. letech 20. století. Jeho součástí je rap – rytmický a rýmovaný zpěv či mluva a DJing, což je mixování a scratchování nahrávek.⁴⁰ V textech se objevují sociální a politická témata.⁴¹ Časté je také použití samplů z různých žánrů jako například soul a funk.⁴² Hip-hop se postupně vyvinul do mnoha podžánrů jako gangsta rap, jazz rap, G-funk nebo alternative hip-hop.⁴³ Mezi významné hip-hopové umělce patří například DJ Kool Herc, Afrika Bambaataa, Grandmaster Flash, Tupac Shakur, Lauryn Hill, skupina Run-DMC, The Sugarhill Gang nebo Public Enemy.⁴⁴

1.2 Popis základních principů buddhismu, které se mohou vyskytovat v tvorbě Davida Bowieho

V této kapitole bude poskytnuta základní charakteristika buddhismu a jeho dělení do tří škol. Kapitola bude dále pokračovat rozvedením jedné ze škol Vadžrajány a vysvětlením, jak je tato škola spojena s tibetským buddhismem. Z rozdělení tibetského buddhismu bude rovněž popsána škola Kagyu a na ni navazující podškola Karma Kagyu, do níž patří tibetský láma Chime Rinpoche, jenž učil Bowieho buddhismu.

³⁸ VINCENT, Rickey. *Funk: The Music, The People and The Rhythm of The One*. New York: St. Martin's Griffin, 2014. B00NKBEGLU.

³⁹ GEORGE, Nelson. *The Death of Rhythm and Blues*. Reprint ed. London: Penguin Books, 2003. B0031TZBS8.

⁴⁰ CHANG, Jeff. *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*. New York: St. Martin's Press, 2007. B003J48C2C.

⁴¹ ROSE, Tricia. *Black Noise: Rap Music and Black Culture in Contemporary America*. Middletown: Wesleyan University Press, 2014. B00HUIQ7QG.

⁴² SCHLOSS, Joseph G. *Making Beats: The Art of Sample-Based Hip-Hop*. New edition. Middletown: Wesleyan University Press, 2014. B00PUS3GBC.

⁴³ KRIMS, Adam. *Rap Music and the Poetics of Identity: New perspectives in Music History and Criticism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN 9780521634472.

⁴⁴ TOOP, David. *Rap Attack, No. 3: African Rap To Global Hip Hop*. Revised ed. London: Serpent's Tail, 1999. ISBN 9781852426279.

1.2.1 Buddhismus

Buddhismus je náboženská a filosofická tradice, která se vyvinula v Indii v 5. století př. n. l. na základě učení Gautamy Buddha, vlastním jménem Siddhártha Gautama.⁴⁵ Buddhismus představuje životní cestu a praxi, která má za cíl transformovat lidskou mysl, aby dosáhla osvícení a ukončila cyklus znovuzrozdování a s ním spojeného utrpení. Zaměřuje se na rozvoj soucítu, moudrosti a nezištnosti, což jsou klíčové hodnoty, jež formují základ buddhistické etiky a jejích praktik.⁴⁶

Součástí buddhistického učení jsou čtyři ušlechtilé pravdy popisující povahu lidského utrpení a cestu k jeho překonání. První pravda (*dukkha*) tvrdí, že utrpení a nespokojenost je neoddelitelnou součástí lidské existence. Druhá pravda (*samudaja*) je, že příčina utrpení spočívá v nevědomosti a připoutanosti. Třetí pravda (*niródha*) pojednává o možnosti ukončení utrpení skrze osvícení neboli dosažení nirvány, kdy jsou nečistoty mysli odstraněny a člověk je osvobozen od cyklu znovuzrozdování a utrpení nazývaného *samsára*. Čtvrtá pravda (*magga*) o cestě k ukončení utrpení zase popisuje osmidílnou stezku, která je prostředkem k dosažení nirvány.⁴⁷ Tato osmidílná stezka se skládá z pravého poznání, pravého záměru, pravé řeči, pravého jednání, pravého živobytí, pravého úsilí, pravé pozornosti a pravého soustředění.⁴⁸

Meditace má v buddhismu také zásadní roli a je založena na tréninku pozornosti, soustředění a uvědomění. Meditační praktiky jako *vipassana* a *samatha* pomáhají jednotlivci rozvíjet hluboké porozumění vlastní mysli a vnějšího světa, což vede k očištění mysli od nevědomosti a připoutanosti a nakonec k osvícení.⁴⁹

Buddhismus rovněž klade důraz na šíření tzv. *dharmy*, což je označení pro nauku Buddha či pro poslední poznatelné již dále nedělitelné principy, ze kterých je složena skutečnost.⁵⁰ Prvním krokem k pochopení a realizaci *dharmy* je pět základních buddhistických předpisů

⁴⁵ KEOWN, Damien. *Buddhism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford Paperbacks, 1996. ISBN 9780192853868.

⁴⁶ HARVEY, Peter. *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9780521676748.

⁴⁷ RAHULA, Walpola. *What The Buddha Taught*. Revised ed. New York: Grove Press, 2017. B003OYIG00.

⁴⁸ GETHIN, Rupert. *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN 9780192892232.

⁴⁹ GUNARATANA, Henepola. *Mindfulness in Plain English*. 20th Anniversary ed. Somerville: Wisdom Publications, 2011. B003XF1LKW.

⁵⁰ GETHIN, Rupert. *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN 9780192892232.

známých jako *pañca síla*, jež zahrnují zdržení se zabíjení, krádeže, sexuálního zneužívání, lhaní a užívání omamných látek.⁵¹

Buddhismus se postupně rozšířil do dalších asijských zemí, jako je Japonsko, Čína, Korea, Tibet a jihovýchodní Asie, a následně také do západního světa.⁵² Dělí se na několik škol. Hlavními jsou Théraváda, Mahájána a Vadžrajána. Theraváda je nejstarší a nejvíce konzervativní školou. Klade důraz na individuální dosažení osvícení skrze meditaci a studium palijských kánonů. Pro Mahájánu je stěžejní ideál *bóddhisattvy* neboli osvícené bytosti. Ta zůstává na světě, aby pomohla ostatním dosáhnout osvícení. Poslední škola Vadžrajána, někdy také označována jako tibetský buddhismus, bude blíže popsána v následující podkapitole, protože je s Davidem Bowiem spjata nejvíce.⁵³

1.2.2 Vadžrajána

Vadžrajána vznikla v severní Indii okolo 7. století n. l. a postupně se rozšířila do Tibetu, Bhútánu, Nepálu, Mongolska a částí Číny.⁵⁴ Je známá pro své esoterické praktiky, jako jsou recitace manter, vizualizace a guru jóga, jež se zaměřují na rychlé dosažení osvícení a vysvobození z cyklu znovuzrovnání.⁵⁵ Vadžrajána klade totiž důraz na možnost dosáhnout osvícení v jediném životě prostřednictvím soucitné energie a tzv. přímé realizace neoddělitelnosti prázdnoty, jež odhaluje prázdnotu veškerých jevů a umožňuje tak pochopit jejich pravou podstatu.⁵⁶

Ve srovnání s jinými buddhistickými školami dává Vadžrajána větší důraz na vztah mezi učitelem a žákem a přenos esoterického učení mezi nimi. Tento přenos nazývaný se *abhišeka* umožňuje žákovi přijmout energii a moudrost učitele a praktikovat tak pokročilejší meditační metody.⁵⁷ Vadžrajána se vyznačuje také hojným užíváním symbolů, ikonografie a rituálů, jež jsou prostředkem k transformaci mysli a dosažení osvícení. Tyto praktiky

⁵¹ HARVEY, Peter. *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9780521676748.

⁵² GETHIN, Rupert. *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN 9780192892232.

⁵³ POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.

⁵⁴ *Encyclopedia of World Religions*. Unabridged. Ottawa: Octopus Books, 1975. ISBN 9780706404333.

⁵⁵ SNYDER, David N. *The Complete Book of Buddha's Lists - Explained*. Las Vegas: Vipassana Foundation, 2006. ISBN 9780967928517.

⁵⁶ HARVEY, Peter. *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9780521676748.

⁵⁷ MCLEOD, Melvin. *Lion's Roar: Buddhist Wisdom for Our Time: See the True Nature, then Let Go and Relax in That* [online]. Halifax: Lion's Roar, 2004 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.lionsroar.com/see-the-true-nature-then-let-go-and-relax-in-that/>

zahrnují například použití mandal jako pomůcek pro meditaci, vizualizaci božstev nebo opakování posvátných slabik či frází během meditace tzv. manter.⁵⁸

1.2.3 Vadžrajána a tibetský buddhismus

Vadžrajána a tibetský buddhismus jsou úzce spjaty. Tibetský buddhismus vznikl spojením místních tibetských tradic s vadžrajánovým a mahájánovým učením, jež bylo přeneseno z Indie do Tibetu během 8. století n. l.⁵⁹ Důležitým prvkem tibetského buddhismu je role duchovního mistra, nazývaného též lama nebo guru. Ten je zodpovědný za zasvěcování žáků do vadžrajánových praktik a jejich vedení k osvícení. Zásadní je rovněž rovnováha mezi teorií a praxí, konkrétně integrace meditačních praktik do každodenního života.⁶⁰

Tibetský buddhismus se dělí do několika škol – Nyingma, Kagyu, Sakya a Gelug. Ty se liší ve svých interpretacích, praktikách a zdůraznění rozdílných aspektů vadžrajánových učení. Co je jim ovšem společné, jsou základní vadžrajánové principy a metody jako mantry, mudry, vizualizace a guru jóga.⁶¹ Další podkapitola popisuje tradici školy Kagyu, jelikož do ní patřil Bowieho učitel buddhismu Chime Rinpoche a proto je nejvíce relevantní pro analýzu tvorby Davida Bowieho z hlediska výskytu prvků buddhismu.⁶²

1.2.4 Kagyu

Kagyu je jednou ze škol tibetského buddhismu, známá také jako „škola ústní tradice“ nebo „linie praxe“, jež vznikla během 11. století v Tibetu.⁶³ Jejím zakladatelem je Marpa Lotsawa, který přenesl důležitá učení z Indie do Tibetu. Škola se dále rozvíjela prostřednictvím učení jeho žáka Milarepy, velkého tibetského básníka a jogína, a Milarepova žáka Gampopy.⁶⁴

⁵⁸ HARVEY, Peter. *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9780521676748.

⁵⁹ POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.

⁶⁰ HARVEY, Peter. *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9780521676748.

⁶¹ POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.

⁶² Karma Triyana Dharmachakra – Kagyu Lineage: *How the Karmapa's lineage came to the West* [online]. New York: Karma Triyana Dharmachakra, 2008 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120527174800/http://www.kagyu.org/kagyulineage/karmapa/kar01.php>

⁶³ BUSWELL, Robert E. *Encyclopedia of Buddhism*. London: Macmillan Library Reference, 2004. ISBN 9780028657189.

⁶⁴ POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.

Kagyú je známá především svým důrazem na meditační praxi, praktickou zkušenost a přímý přenos učení mezi učitelem a žákem. Jedním z nejdůležitějších prvků této školy je soubor meditačních technik vedoucích k osvícení zvaný *Mahámudrá*.⁶⁵ Kromě této metody je praktikováno také tzv. Šest dharm NárOPY, což je systém pokročilých tantrických praktik, jež pracuje především s energií těla a urychluje tak proces osvícení.⁶⁶

Kagyú se ještě dělí na několik podškól lišících se v některých teoriích a praktikách, ale sdílejících společný základ v *Mahámudrá* a vztahu učitele a žáka.⁶⁷ Těmito podškólami jsou Karma Kagyú, Barom Kagyú, Tsarpa Kagyú a Pagdru Kagyú.⁶⁸ Následující podkapitola blíže popíše podškolu Karma Kagyú, protože do té patřil Bowieho učitel Chime Rinpoche.⁶⁹

1.2.5 Karma Kagyú

Karma Kagyú je jednou z hlavních podškól Kagyú tradice tibetského buddhismu.⁷⁰ Vznikla ve 12. století předáním Gampopova učení jeho žáku Düsum Khyenpovi, jenž se později stal prvním Karmapou.⁷¹ Postava tzv. Karmapy je jedním z nejdůležitějších prvků této podškoly. Jedná se o duchovního vůdce, který se opakovaně reinkarnuje a je považován za manifestaci Buddhy. Každý takto inkarnovaný vůdce je poté nalezen a určen na základě různých znamení nebo předpovědí jeho předchůdce.⁷²

⁶⁵ RINPOCHE, Dzogchen Ponlop. *Lion's Roar: Buddhist Wisdom for Our Time: Pointing Out Ordinary Mind* [online]. Halifax: Lion's Roar, 2018 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.lionsroar.com/pointing-out-ordinary-mind/>

⁶⁶ POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.

⁶⁷ RINPOCHE, Dzogchen Ponlop. *Lion's Roar: Buddhist Wisdom for Our Time: Pointing Out Ordinary Mind* [online]. Halifax: Lion's Roar, 2018 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.lionsroar.com/pointing-out-ordinary-mind/>

⁶⁸ GETHIN, Rupert. *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN 9780192892232.

⁶⁹ *Karma Triyana Dharmachakra – Kagyú Lineage: How the Karmapa's lineage came to the West* [online]. New York: Karma Triyana Dharmachakra, 2008 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120527174800/http://www.kagyú.org/kagyúlineage/karmapa/kar01.php>

⁷⁰ POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.

⁷¹ *Kagyú Lineage: The First Karmapa Düsum Khyenpa (1110 - 1193)* [online]. Dharamshala: Kagyú Office [cit. 2023-04-16]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20110225115047/http://www.kagyúoffice.org/kagyúlineage.karmapa1.html>

⁷² GETHIN, Rupert. *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN 9780192892232.

V druhé polovině 20. století byla Karma Kagyu šířena po celém světě díky úsilí šestnáctého Karmapy Rangjung Rigpe Dorje a Kalu Rinpocheho, kteří založili kláštery a meditační centra, zejména v Evropě a Severní Americe.⁷³

1.2.6 Chime Rinpoche

Chime Rinpoche, tibetský lama a učitel školy Karma Kagyu, byl významnou postavou pro šíření tohoto učení v západních zemích.⁷⁴ Narodil se v roce 1941 v Khamu ve východním Tibetu a v mládí studoval pod vedením slavných učitelů v klášteře Benchen v Tibetu.⁷⁵ Po okupaci Tibetu čínskou armádou v roce 1950 odešel roku 1959 do exilu do Indie a později do Evropy.⁷⁶ Tam roku 1973 založil meditační centrum Marpa House ve Velké Británii.⁷⁷

Byl známý pro svůj přístupný a soucitný styl učení a hluboké porozumění modernímu životu.⁷⁸ Do svého učení zasvětil mnoho západních studentů, včetně Davida Bowieho, s nímž se poprvé setkal v Londýně roku 1967 v době, kdy vrcholil Bowieho zájem o buddhismus. Chime se poté stal jedním z hlavních duchovních učitelů Bowieho a učil jej základním principům tibetského buddhismu a meditace.⁷⁹

⁷³ POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.

⁷⁴ *Karma Triyana Dharmachakra – Kagyu Lineage: How the Karmapa's lineage came to the West* [online]. New York: Karma Triyana Dharmachakra, 2008 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20120527174800/http://www.kagyu.org/kagyulineage/karmapa/kar01.php>

⁷⁵ *The Buddhist Society: Ven. Lama Chime Rinpoche* [online]. London: The Buddhist Society, 2016 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.thebuddhistsociety.org/page/lama-chime-tulku-rinpoche>

⁷⁶ *Karma Triyana Dharmachakra – Kagyu Lineage: How the Karmapa's lineage came to the West* [online]. New York: Karma Triyana Dharmachakra, 2008 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20120527174800/http://www.kagyu.org/kagyulineage/karmapa/kar01.php>

⁷⁷ *Marpa House: Marpa House* [online]. Saffron Walden: Dharma Trust, 2012 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120310132618/http://www.marpahouse.org.uk/index.html>

⁷⁸ *The Buddhist Society: Ven. Lama Chime Rinpoche* [online]. London: The Buddhist Society, 2016 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.thebuddhistsociety.org/page/lama-chime-tulku-rinpoche>

⁷⁹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

2 Praktická část

Praktická část bude rozdělena do dvou podkapitol. V této části práce bude provedena analýza vybraných alb a písní, které jsou nejvíce ovlivněny afroamerickou kulturou a buddhismem. Bude se jednat převážně o analýzu textů, instrumentace, posouzení z hlediska hudebního žánru a hudebního stylu. Kromě toho bude zahrnut i historický a sociokulturní kontext, vliv inspirací, obsazení a spolupráce s jinými umělci nebo lidmi spojenými s afroamerickou kulturou či buddhismem.

2.1 Analýza vybrané tvorby Davida Bowieho v kontextu afroamerické kultury

Afroamerická kultura provázela Davida Bowieho již od raných let. Kromě jeho osobního života se promítla i v konkrétní podobě do jeho tvorby. Tato kapitola bude mít za cíl tyto konkrétní prvky afroamerické kultury v jeho díle dohledat a zanalyzovat. Pozornost bude věnována albu a stejnojmenné písni *Black Tie White Noise*, v nichž je možné tyto prvky najít.

2.1.1 Analýza alba *Black Tie White Noise*

Album *Black Tie White Noise* je návratem Davida Bowieho k sólové tvorbě.⁸⁰ Po pokusech s kapelou *Tin Machine* a méně úspěšných albech *Tonight* (1984) a *Never Let Me Down* (1987) byla jeho pověst jako relevantního umělce značně narušena.⁸¹ Album *Black Tie White Noise* je podle Bowieho comebackem navazujícím po dlouhé fázi úpadku v letech osmdesátých na album *Scary monsters (and Super Creeps)* vydaného roku 1980.⁸² To je patrné z umístění variace stejné skladby na začátek a na konec v případě obou alb.⁸³

Nahrávání alba se uskutečnilo v Mountain Studios ve Švýcarsku a poté pokračovalo v New Yorku ve studiích Hit Factory a 38 Fresh Studios. Vydáno bylo roku 1993.⁸⁴ Album bylo,

⁸⁰ LEIGH, Wendy. *Bowie: The Biography*. New York: Gallery Books, 2014. ISBN 9781476767116.

⁸¹ BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

⁸² CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

⁸³ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

⁸⁴ *The Bowie Bible: Black Tie White Noise* [online]. Cardiff, 2017 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/albums/black-tie-white-noise/>

až na několik vlažných recenzí ze strany médií i fanoušků, přijato.⁸⁵ Dosáhlo úspěchu v Británii a dalších zemích, ve Spojených státech amerických se ovšem potýkalo s problémy kvůli likvidaci vydavatelství Savage Records roku 1993.⁸⁶

Bowie se na albu vrátil ke hře na saxofon.⁸⁷ Během svého působení v *Tin Machine* obnovil totiž svůj zájem o tento nástroj, a i když nebyl saxofonista v tradičním slova smyslu, uměl jej použít kreativně.⁸⁸ Jeho práce se saxofonem je na tomto albu jednou z nejlepších v jeho kariéře.⁸⁹ Svou hru zde spojil s afroamerickým jazzovým trumpetistou Lesterem Bowiem, který je známý především svou prací v afrocentrické avantgardní jazzové skupině *The Art Ensemble of Chicago* a který exceluje v písni „Looking For Lester“.⁹⁰

O hornové aranže se na albu postaral jazzový hudebník afrokubánského původu Chico O'Farrill, jenž je v této oblasti hudby veteránem a nahrával s legendami jako Dizzy Gillespie, Stan Kenton nebo Benny Goodman. Na bicí zde hraje Poogie Bell a Sterling Campbell, který předtím působil v kapele *Duran Duran* a byl také žákem Bowieho dřívějšího bubeníka Dennise Davise. Na albu se podílel i Curtis King, který zpíval vokály na několika skladbách alba včetně titulní „Black Tie White Noise“.⁹¹ Další z afroamerických hudebníků, kteří se na albu podíleli, jsou tu například Brenda White-King, Dennis Collins, Fonzi Thornton, Tawatha Agee jako doprovodní vokalisté. Rovněž Barry Campbell na basu, Richard Tee na klávesy a Nile Rodgers na kytaru, jenž se stal i producentem celého alba.⁹²

Rodgers s Bowiem již dříve spolupracoval na albu *Let's Dance* a už při jeho vydání projevil nespokojenost, že byl jako producent tak úspěšného alba sotva zmíněn.⁹³ Bowie přitom popsal toto album více jako Rodgersovo dílo než jeho, v té době byl rád, když mu nad ním mohl

⁸⁵ CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

⁸⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

⁸⁷ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

⁸⁸ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

⁸⁹ *Super Deluxe Edition: Looking back at David Bowie's Black Tie White Noise* [online]. Paul Sinclair, 2015 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://superdeluxeedition.com/feature/looking-back-at-david-bowies-black-tie-white-noise/>

⁹⁰ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

⁹¹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

⁹² *Discogs: David Bowie – Black Tie White Noise* [online]. Oregon: Discogs [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.discogs.com/master/49487-David-Bowie-Black-Tie-White-Noise>

⁹³ TRYNKÁ, Paul. *Starman: David Bowie - The Definitive Biography*. London: Little, Brown Book Group, 2011. ISBN 9780748129911.

přenechat převážnou kontrolu.⁹⁴ Nyní s ním ale Bowie chtěl natočit desku o svatbě. To Rodgersa značně omezovalo v kreativní práci ve studiu. Byl frustrován a opakovaně naléhal na to, aby měly písně nějaký komerční potenciál. Bowie ale přesto trval na tom, že album má být především o jeho svatbě a se svým předchozím komerčně úspěšným albem *Let's Dance* soutěžit nechce.⁹⁵

Rodgers nesouhlasil ani s Bowieho pozdějším rozhodnutím ohledně vydání písně „Lucy Can't Dance“. Píseň podle něj měla potenciál k tomu být hitem a všechny překvapilo, když ji Bowie umístil na CD pouze jako bonusovou skladbu. Podle názoru Rodgersa se Bowie vyhýbal všemu, co by mělo něco společného s taneční hudbou nebo úspěchem. To Rodgers považoval za promarněnou příležitost stát se znovu mainstreamovou superstar.

Pro album jsou typické fúze evropského disca, blízkovýchodních melodií, newyorského klubového zvuku, free style jazzu a jazz-funku zasazené do tanečního rytmu.⁹⁶ Album v sobě rovněž kombinuje prvky uptown soulu, tanečního techna a avantgardního jazzu.⁹⁷ Co se celkového hudebního stylu alba týče, jedná se především o mix jazzu a R&B.

Album obsahuje odkazy na v té době současné hip hopové rytmy, gospel a zároveň na jeho vlastní tvorbu období „Plastic Soul“ z let sedmdesátých. Zvuk hip hopu se zde objevuje ve stopách bicích a basových linkách. Za tyto prvky je zřejmě zodpovědný Bowieho producent Nile Rodgers, který s ním spolupracoval již na albu *Let's Dance*. V porovnání s obdobím „Plastic Soul“ ale nové album naznačuje, že jeho zájem o afroamerické hudební styly je mnohem hlubší, než se v té době zdálo. Například píseň „I Know It's Gonna Happen“ má plnohodnotné gospelové zpracování.

Bowie se zde také vracel k harmonicky jednodušším groovovým skladbám podobným například písni „Right“ z jeho staršího alba *Young Americans*, která je klasickým příkladem takové skladby. Tento jev byl až do té doby v jeho tvorbě anomálií.

⁹⁴ THOMPSON, Dave. *Hallo Spaceboy: The Rebirth of David Bowie*. Toronto: ECW Press, 2006. ISBN 9781550227338.

⁹⁵ BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

⁹⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

⁹⁷ *AllMusic: Black Tie White Noise Review by Stephen Thomas Erlewine* [online]. Stephen Thomas Erlewine [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.allmusic.com/album/black-tie-white-noise-mw0000095581>

Objevují se zde i kombinace elementů jazzu s perkusivními rytmy populární taneční hudby, které ve spojení s impresionistickými texty Bowieho označujeme za v té době populární acid jazz.⁹⁸ Na albu se také často vyskytují východní hudbou ovlivněné saxofonové kadence.⁹⁹

Na rozdíl od téměř všech jeho předchozích alb je *Black Tie White Noise* také místy jasně autobiografické. Ústředním motivem alba je téma rasové harmonie a téma svatby. Jeho vztah se somálskou supermodelkou Iman Abdulmajid byl jednou z inspirací k napsání alba, které mělo sloužit jako doprovod k události svatby roku 1992.¹⁰⁰ To Bowie vysvětlil v rozhovoru pro britský týdeník *Hello!*, jenž vyšel roku 1992:

„Oba jsme nesnášeli ‘Here Comes the Bride’, což je jedna z nejméně sympatických hudebních skladeb, které jsem kdy v životě slyšel. Takže pro nástup nevěsty jsme vybrali klidnou skladbu Evening Gathering od skupiny Bulgari. A chtěl jsem, aby to bylo osobní, takže mi Iman dovolila, abych napsal hudbu pro zbytek obřadu – což jsem také udělal.“¹⁰¹

Výsledkem měla být kombinace Bowieho vlastního kulturního a spirituálního vnímání s vnímáním jeho nastávající ženy.¹⁰² Se svým ústředním tématem svatby je album zároveň změnou oproti jeho charakterově zaměřeným albům ze sedmdesátých let se Ziggy Stardustem nebo Thin White Dukem. Vzhledem k tomu, že Bowie se na desce vyjadřuje k osobním záležitostem, vystupuje zde sám za sebe.¹⁰³

I když album jako celek ne vždy funguje, je to z důvodu jeho stylového rozsahu vcelku pochopitelné. Co se týká zvuku desky, již v době svého vydání – v čase nástupu alternativního roku a grunge s jeho výraznými kytarami a industriální hudbou – zněla zastarale. V kontextu Bowieho alb je ale i tak považována za dostatečně inovativní, navazující a krokem správným směrem.¹⁰⁴

⁹⁸ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

⁹⁹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁰⁰ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

¹⁰¹ *Bowie Wonderworld: The Press Archives* [online]. Paul Kinder, 1997 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.bowiewonderworld.com/press/press90.htm#Hello>

¹⁰² PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁰³ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

¹⁰⁴ *AllMusic: Black Tie White Noise Review by Stephen Thomas Erlewine* [online]. Stephen Thomas Erlewine [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.allmusic.com/album/black-tie-white-noise-mw0000095581>

2.1.2 Analýza písně Black Tie White Noise

Píseň „Black Tie White Noise“ byla natočena roku 1992 a je součástí stejnojmenného alba.¹⁰⁵ Píseň přispěla k tématu boje proti rasismu a je záměrnou oslavou rasové odlišnosti.¹⁰⁶ Pojednává o rasových vztazích mezi afroameričany a bělochy a rasových hranicích, které byly stanoveny ve většině západního světa té doby.¹⁰⁷

Co se obsazení písně týče, Bowieho tu ve zpěvu střídá Al B. Sure!. Ten byl hvězdou tehdy dominantního subžánru R&B tzv. New Age Swing.¹⁰⁸ Spolupracoval například s Berry Whitem a Quincy Jonesem. Při natáčení k celé písni prokázal zodpovědný přístup a byl ji ochoten do detailu nacvičit přesně podle Bowieho konkrétních představ.¹⁰⁹ Kombinace jejich hlasů působí přirozeně a i přes svou značně odlišnou barvu k sobě jejich hlasy patří.¹¹⁰ Původně se v písni vedle Bowieho měl objevit Lenny Kravitz, ale ten v danou chvíli nebyl dostupný.¹¹¹ Účinkuje až na albu *Buddha Of Suburbia*.¹¹²

Stejně jako ve zbytku alba i pro tuto skladbu je jazz hlavní influencí.¹¹³ V písni lze nalézt inspiraci Marvinem Gayem v pomalém groove a melodičnosti skladby.¹¹⁴ Tomu napomáhá i jistá podobnost v jemnosti hlasu Al B. Sure! s tím Marvinem Gayem.¹¹⁵ Co se týče inspirace vlastní hudbou, „Black Tie White Noise“ si propůjčuje něco z pouličního cynického stylu předchozí „Fame“ z alba *Young Americans* z roku 1975 spolu se zjevnou úpravou jejich doprovodných vokálů.¹¹⁶ Píseň začíná funkovým rytmickým doprovodem v pomalém

¹⁰⁵ *The Bowie Bible: Black Tie White Noise* [online]. Cardiff, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/black-tie-white-noise/>

¹⁰⁶ BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

¹⁰⁷ THOMPSON, Dave. *Hallo Spaceboy: The Rebirth of David Bowie*. Toronto: ECW Press, 2006. ISBN 9781550227338.

¹⁰⁸ CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

¹⁰⁹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹¹⁰ CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

¹¹¹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹¹² *The Bowie Bible: Black Tie White Noise* [online]. Cardiff, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/black-tie-white-noise/>

¹¹³ CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

¹¹⁴ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

¹¹⁵ *The Bowie Bible: Black Tie White Noise* [online]. Cardiff, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/black-tie-white-noise/>

¹¹⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

až středním tempu.¹¹⁷ Bowie zde zpívá a hraje na tenor saxofon spolu s Lesterem Bowiem na místě trumpetisty.¹¹⁸

Autor knihy *The Complete David Bowie* Nicholas Pegg píseň popsal jako svižnou a funky, s wah-wah kytarami a výbuchy trubky Lestera Bowieho položenými přes atmosférický praskot gramofonu.¹¹⁹ Zvuk nahrávky je totiž doplněn téměř nepatrným praskáním zvuku vinylové desky, jež i podle autora knihy *Experiencing David Bowie* Iana Chapmana dokresluje její retro nádech.¹²⁰

Bowie v textu kombinuje klišé o rasové vyrovnanosti spolu se svým typickým impresionisticky laděným stylem psaní. Text se pohybuje na hranici sarkasmu a přehnaného humanismu.¹²¹ Objevuje se zde citace z písně "What's Going On" od Marvinu Gaye, konkrétně výskyt této fráze v refrénu.¹²² Text písně začíná slovy: „Getting my facts from a Benetton ad, looking through African eyes“ a je reakcí na reklamní kampaň této firmy. Bowie zde kritizuje, jakým způsobem zprostředkovávají korporátní společnosti lidem rasové vztahy.¹²³

Objevuje se zde i kritika zjednodušujícího idealismu v části: „Reach out over race and hold each other's hand, walk through the night thinking We Are The World“. Odkaz na charitativní hit pro Afriku superskupiny *USA For Africa* z roku 1985 „We Are The World“ poukazuje na existenci tohoto problému v této známé písni.

Bowie byl totiž toho názoru, že bychom neměli vnucovat afroameričanům své představy o tom, jak mají žít a zlepšit svůj úděl. Tvrdil, že mají své vlastní představy a o naše rady nestojí. Namísto toho nabádal ke správnému rozpoznávání a oceňování rozdílů mezi námi. Šance na skutečnou a smysluplnou integraci by se podle něj zvýšili, pokud bychom nehledali bílou uniformitu v každém. To také podle něj mělo být sdělení této písně. Tento Bowieho

¹¹⁷ CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

¹¹⁸ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

¹¹⁹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹²⁰ CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

¹²¹ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

¹²² CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

¹²³ *The Bowie Bible: Black Tie White Noise* [online]. Cardiff, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/black-tie-white-noise/>

postoj také dokazují jeho mnohem přímější vyjádření v rozhovoru s časopisem *Record Collector* v USA:

„*Nezískáme to snadno*“, „*a nezískáme to tím, že budeme zpívat 'We Are The World' nebo 'We Shall Overcome'*. Tyto prvky sblížování bychom měli mít v našich myslích na prvním místě, ale ve skutečnosti to tak nebude. Bude tu ještě strašně moc antagonismu, než dojde k nějakému skutečnému posunu vpřed.“

To koresponduje s textem písně v části na konci, kde se zpívá: „There will be some blood, no doubt about it, but we should come through.“¹²⁴ Bowie si zároveň uvědomoval, že tento problém je potřeba řešit nejen v USA, ale kdekoliv je důležité podporovat sblížování nesusoudných prvků jakéhokoli národa.¹²⁵

Událostí, která vznik písně přímo ovlivnila, byly nepokoje v Los Angeles 29. dubna roku 1992. Poté, co se Bowie a Iman téhož roku tajně vzali v Lausanne, odjeli spolu hledat dům do Los Angeles, kde se tamější policii podařilo vyvolat nepokoje.¹²⁶ Čtyři policisté bílé barvy pleti byli tajně natočeni, jak mlátí mladého černošského motoristu Rodneyho Kinga. Soud je však viny zprostil, což vyvolalo toho dne nepokoje, které měly za následek šedesát tři mrtvých, dva tisíce osm set osmdesát tři raněných a milionové škody na majetku v amerických dolarech.¹²⁷ Byl vyhlášen zákaz vycházení, venku probíhalo rabování a zapalování budov.¹²⁸ Kontrolu nad městem obnovila po šesti dnech až Kalifornská národní garda spolu s armádou a námořní pěchotou.¹²⁹ Jednalo se o nejhorší rasové nepokoje v historii města.¹³⁰ Bowie s Iman celou událost sledovali z okna jednoho z hotelových pokojů v Los Angeles. Bowie se k tomuto zážitku do časopisu *Record Collector* vyjádřil takto:

¹²⁴ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹²⁵ THOMPSON, Dave. *Hallo Spaceboy: The Rebirth of David Bowie*. Toronto: ECW Press, 2006. ISBN 9781550227338.

¹²⁶ BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

¹²⁷ THOMPSON, Dave. *Hallo Spaceboy: The Rebirth of David Bowie*. Toronto: ECW Press, 2006. ISBN 9781550227338.

¹²⁸ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹²⁹ *The Bowie Bible: Black Tie White Noise* [online]. Cardiff, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/black-tie-white-noise/>

¹³⁰ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

„Byl to neobyčejný pocit. Myslím, že jediná věc, která nám přišla na mysl, bylo, že to působilo více jako vězeňská vzpoura než cokoli jiného. Bylo to, jako by se nevinní vězni nějakého obrovského vězení pokoušeli uniknout ze svých pout.“¹³¹

Tento Bowieho očitý zážitek se promítl do většiny skladeb *Black Tie White Noise*, nejvíce však do této stejnojmenné písně. Bowie se snažil vyhnout banálnímu vyznění skladby, které jsou tomuto žánru vlastní, o čemž také mluvil v rozhovoru pro magazín *Rolling Stone*: „Nechtěl jsem, aby se z toho stala ‚Ebony and Ivory‘ pro devadesátá léta.“¹³² Píseň má tak být realistickým náhledem na to, jak se vypořádáváme s rasovými problémy.¹³³

Co se týče názvu písně a rovněž i stejnojmenného alba, ten byl míněn jako komentář k jeho nastalému multirasovému svazku a měl zároveň vyjadřovat styl Bowieho hudební práce – spojování amerického soulu a rhythm-and-blues s překrýváním evropského melodického cítění.¹³⁴ Spojení „Black Tie“, což v překladu znamená „černá vazba“, vyjadřuje jeho spojení s afroamerickou hudbou. Podle něj byla právě afroamerická hudba tím, co ho přivedlo k tomu být hudebníkem. Druhá část názvu „White Noise“ je poté odvozena z existence tzv. bílého šumu a černého šumu, které se používají v akustice a zvukové technice. Bowie totiž považoval to, co dělají běloši, za bílý šum.¹³⁵ Kritizoval zde také černobílý způsob myšlení, který o věcech uvažuje jednostranně bez mezistupně a stojí tak v cestě porozumění.¹³⁶

Píseň se sotva dostala mezi britské Top 40. V USA neuspěla ani přes opakované remixy pro taneční kluby. Nedoceněn zůstal také videoklip k písni.¹³⁷ Video, režírované Markem Romanekem, zveřejněné roku 1993, ukazuje různé obrazy na pozadí městského ghetta.¹³⁸ Bowie držící saxofon a Al B. Sure! s železnou tyčí v rukou se tu střídá s obrazy zoufalých černošských děti pohybujícími se mezi troskami, které ukazují hračkové zbraně namísto skutečných. Bowie, jenž drží saxofon, je motivem inspirovaným videoklipem „Army

¹³¹ THOMPSON, Dave. *Hallo Spaceboy: The Rebirth of David Bowie*. Toronto: ECW Press, 2006. ISBN 9781550227338.

¹³² PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹³³ *Black Tie White Noise by David Bowie* [online]. Hartford: Songfacts [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.songfacts.com/facts/david-bowie/black-tie-white-noise>

¹³⁴ BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

¹³⁵ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹³⁶ *Black Tie White Noise by David Bowie* [online]. Hartford: Songfacts [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.songfacts.com/facts/david-bowie/black-tie-white-noise>

¹³⁷ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹³⁸ BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

Dreamers“ zpěvačky Kate Bush, ale je zároveň nástrojem typickým pro jazzovou hudbu a afroamerickou kulturu. Zbraně v rukou dětí jsou zase motivem, který se objevil už v Bowieho písni „Karma Man“, inspirované povídkami z knihy *Ilustrovaný muž*, kdy zbraně jsou dány do rukou nevinných dětí, což je zřejmě kritikou pozitivního přístupu americké společnosti ke zbraním.

Videoklip k písni obsahuje několik symbolických obrazů, mezi nimiž je i černé dítě dívající se na obrázek bílého Ježíše Krista a černá tvář ustupující do podoby bílého kapucína. Ty mají ve videoklipu poukazovat na napětí a rozdíly mezi různými rasovými skupinami v městském prostředí, kdy pohled na obraz bílého Ježíše lze chápat jako kritiku náboženského imperialismu, kdy se bílá kultura snaží vnutit své hodnoty a přesvědčení jiným kulturám a rasovým skupinám. Druhou část symbolického obrazu lze chápat zase jako kritiku rasismu a nadřazenosti bílé rasy, která je nutným vedlejším produktem takového počínání.

Celkově lze říci, že píseň „Black Tie White Noise“ ukazuje na Bowieho zaujetí pro otázky multikulturalismu a jeho snahu o porozumění mezi různými kulturami a rasovými skupinami. Díky jeho vztahu s Iman a očitému svědectví nepokojů roku 1992 v Los Angeles je pro něj toto téma velmi osobní.¹³⁹

2.2 Analýza vybraných písní Davida Bowieho v kontextu buddhismu

Vliv buddhismu se u Bowieho neomezil pouze na oblast jeho zájmů a životní filosofii, ale objevoval se i v jeho díle. V této kapitole budou identifikovány a analyzovány tyto konkrétní stopy buddhismu. Předmětem výzkumu budou jednotlivé písně Davida Bowieho, v nichž je tento vliv patrný.

2.2.1 Analýza písně Silly Boy Blue

Bowie se začal zajímat o tibetský buddhismus kolem roku 1965. Inspirací pro něj byla kniha *Seven Years in Tibet* od Heinricha Harrera pojednávající o tibetské kultuře v období mezi druhou světovou válkou a čínskou invazí v roce 1950.¹⁴⁰ Píseň *Silly Boy Blue* z debutového alba s názvem *Bowie* nahraná 8. a 9. prosince v roce 1966 ve studiu Decca v Londýně patří mezi

¹³⁹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁴⁰ *The Bowie Bible: Silly Boy Blue* [online]. Cardiff, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/silly-boy-blue/>

první důkazy jeho nadcházející buddhistické fáze.¹⁴¹ Jak Bowie později sám v rozhovoru pro BBC Radio 1 v roce 1997 řekl:

„Během posledních pár let jsem se cítil opravdu provinile za pokračující situaci [v Tibetu]. V roce 1968 jsem o této situaci napsal několik věcí. Jedna se jmenovala ‚Silly Boy Blue‘ a druhá ‚Karma Man‘.“¹⁴²

Bowie použil skladbu původně nahranou kapelou The Lower Third, kde sám působil, strukturu zachoval, ale text přepsal tak, aby odrážel jeho současnou fascinaci tibetským buddhismem.¹⁴³ V textu písně se vyskytují pojmy přímo spojené s Tibetem a buddhismem.¹⁴⁴ I když Bowie v Tibetu vlastně nikdy nebyl, objevují se zde názvy míst jako Lhasa a Potala, které popisuje kniha Sedm let v Tibetu. Bowie tedy čerpal odtud.¹⁴⁵

Text dále oslovuje „dítě Tibetu“ a odkazuje na reinkarnaci a tzv. „sochy z jačího másla“. Objevují se zde i další buddhistické termíny jako „chela“ a „nadjá“.¹⁴⁶ Pro objasnění zmiňovaných pojmů, Lhasa je historické a kulturní město v Číně na státní úrovni a tibetskými buddhisty je považována za svaté místo.¹⁴⁷ Na tomto místě stojí i palác Potála, jenž je bývalým sídlem dalajlámy.¹⁴⁸ Chela je výraz ze sanskrtu pro osobu, která následuje gurua a znamená „ten, kdo se touží učit“. Neučí se ovšem pouze intelektuální cestou, ale i tak, aby rozvinul své vědomí a ducha k hledání osvětlení.¹⁴⁹ Sochy z jačího másla jsou zase důležitou součástí Novoročního lampiónového festivalu. Máslo na výrobu soch se dělá z mléka domestikovaného jaka. Vytváření takových soch vyžaduje spoustu práce a koncentrace a kvůli materiálu, ze kterého jsou vyrobeny, musí být tvořeny ve velmi chladných podmínkách, aby nedošlo k rozpuštění. Mají symbolizovat loajalitu vůči

¹⁴¹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁴² BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

¹⁴³ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁴⁴ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁴⁵ *Pushing Ahead of the Dame: Seven Years in Tibet* [online]. Massachusetts: Chris O'Leary, 2013 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://bowiesongs.wordpress.com/2013/06/18/seven-years-in-tibet/>

¹⁴⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁴⁷ *Britannica: Lhasa* [online]. Chicago: The Britannica Group, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Lhasa-China>

¹⁴⁸ *Britannica: Potala Palace* [online]. Chicago: The Britannica Group, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Potala-Palace>

¹⁴⁹ *Yogapedia: Chela* [online]. Yogapedia [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.yogapedia.com/definition/5410/chela>

buddhismu a především pomíjivost.¹⁵⁰ Reinkarnace v buddhistickém pojetí je jev, kdy se mysl po fyzické smrti dostává nejprve do přechodného stavu a poté se zrodí znovu v novém těle. Znovuzrozování se řídí zákonem karmy neboli zákonem příčiny a následku – čím více zásluh v minulém životě, tím lepší je příští zrození. Disciplína a meditace umožňuje z tohoto koloběhu uniknout a dosáhnout nirvány.¹⁵¹ Dítě Tibetu je pouze oslovením a nikoliv termínem.

I když tibetský buddhismus byl v Londýně na konci šedesátých let poměrně populární, řádek v textu písně „that his overself pays the bill“ naznačuje, že Bowieho zájem nebyl pouze povrchní. Bowie pravděpodobně četl Tatháगतagarbha sūtry a Mahájánové sūtry pojednávající o existenci nesmrtelného, transcendentálního „nadjá“ (hrubý ekvivalent křesťanského pojetí duše někdy označované jako Átman nebo „buddhovská povaha“), jež je v každém z nás. Tento potenciál je ovšem našimi vlastními chybami vnímání zakryt, díky čemuž dochází ke špatné interpretaci okolního světa.

Text písně byl sice pozměněn, ale vyznění zůstalo podobné. Původní text je o dítěti, které uprchlo ze školy do Londýna, aby se tam schovalo. Později se sice chce vrátit, ale tvrdá zkušenost jej zkazila a cítí se odtržené od svého starého života. Již není dítětem. Nový text je o mladém tibetském mnichovi, jenž v zemi, která byla na západě považována spíše za společnost, kde jsou všichni věřící, nemůže dávat pozor a není schopen provést astrální projekci.¹⁵² Astrální projekce je typ mimotělního zážitku, kdy se astrální tělo oddělí od fyzického a éterického těla a cestuje přes astrální rovinu. Podle magické teorie je rozvinutou verzí toho, co každá bytost dělá během spánku.¹⁵³ Mladý mnich je tedy v rozporu se svou kulturou, s tím co uznává většina. Text písně je o projevení sympatií s kacíři.

Co se instrumentace týče, je ve verzi z roku 1966 použit čínský gong, na který hraje bubeník John Eager.¹⁵⁴ Zájem o buddhismus Bowieho nutil ve studiu celkově více experimentovat

¹⁵⁰ *Explore Tibet: Tibetan Butter Sculpture – The most unique artform of Tibet* [online]. Lhasa: Explore Tibet, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.exploretibet.com/blog/tibetan-butter-sculpture-the-most-unique-artform-of-tibet/>

¹⁵¹ *Britannica: Reincarnation* [online]. Chicago: The Britannica Group, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/reincarnation>

¹⁵² O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁵³ GREER, John Michael. *The New Encyclopedia of the Occult*. Woodbury: Llewellyn Publications, 2003. ISBN 9781567183368.

¹⁵⁴ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

a tak aranž obsahuje např. i fanfáry trumpet.¹⁵⁵ Postupem času bylo natočeno více verzí písně, ale ta, která podle mě nejvíce zosobňuje buddhistickou tematiku a využívá potenciál písně, je rozsáhlé aranžmá Tony Viscontiho pro smyčce, klávesy a perkuse. Ta je dostupná na kompilačním albu s názvem *Bowie At The Beeb*.¹⁵⁶ Za doprovodu tibetských činelů a gongů zde Bowie během instrumentální pasáže zpívá „*Chime, Chime, Chime*“ na počest svého učitele Chime Yongdong Rinpoche.¹⁵⁷ Další věci stojící za zmínku je nová studiová verze natočená roku 2000 pro později vydané album *Toy*, jež David Bowie mezitím zahrál živě 26. února 2001 na benefičním koncertě Tibet House v Carnegie Hall v New Yorku za podpory Scorchio Quartet a skupiny mnichů z buddhistické klášterní univerzity Drepung Gomang.¹⁵⁸ Jako další se podíleli Philip Glass, Moby, bubeník Zac Alford a již zmiňovaný Tony Visconti.¹⁵⁹

Bowie také použil tuto píseň jako doprovod k pantomimě s názvem „*Jetsun And The Eagle*“ při koncertování jako předskokan s kapelou *Tyrannosaurus Rex* v roce 1969.¹⁶⁰ Název a příběh počíná podle Jetsun Milarepy, jenž byl jedním z nejznámějších tibetských jogínů a básníků a významnou postavou v historii školy Kagjü. Ten se přibližně v roce 1060 chtěl pomstít bezohledným příbuzným za špatné zacházení s jeho matkou a sestrou, ale byl za zlé použití černé magie pokárán učitelem. Stáhl se, aby meditoval a hledal pravdu, až dosáhl mistrovství nad svým vlastním já.¹⁶¹ Taková konfrontace rockového publika s pantomimou na konci 60. let byla, navíc v kombinaci s buddhismem, poměrně odvážným činem. Například komik Max Wall, který v roce 1972 založil kapelu *Mott The Hoople*, se rozhodně v té době nesesetkal s úspěchem u všech.¹⁶² Zároveň v době vypjaté politické situace kolem roku 1968

¹⁵⁵ DOGGET, Peter. *The Man Who Sold the World: David Bowie and the 1970s*. New York: HarperCollins, 2012. ISBN 9780062024657.

¹⁵⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁵⁷ *The Bowie Bible: Silly Boy Blue* [online]. Cardiff, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/silly-boy-blue/2/>

¹⁵⁸ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁵⁹ *The Bowie Bible: Silly Boy Blue* [online]. Cardiff, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bowiebible.com/songs/silly-boy-blue/>

¹⁶⁰ BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

¹⁶¹ *Bowie Wonderworld: David Bowie Wonderworld Trivia* [online]. Paul Kinder, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bowiewonderworld.com/trivia.htm>

¹⁶² BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

identifikace s tibetským buddhismem znamenala de facto protest proti čínské okupaci, což během Bowieho představení pobouřilo jednoho z maoistických radikálů.¹⁶³

Během představení také Bowie předvedl pózu létajícího ptáka, jež symbolizuje schopnost Jetsuna Milarepy se po ovládnutí sebe sama změnit v ptáka a létat. Původní část textu Silly Boy Blue, která je o reinkarnaci (a jež tento akt doprovází) dostává tedy v tomto případě jiný význam:

*You wish and wish, and wish again
You've tried so hard to fly
You'll never leave your body now
You've got to wait to die*

Tuto pózu Bowie potom později mnohokrát zopakoval např. ve videoklipu k písni Lazarus za zpěvu:

*„Oh, I'll be free
Just like that bluebird“*

„Bluebird“ je odkazem na text a název písně Silly Boy Blue a zároveň Milarepovu schopnost přeměny. Bowie, vědom si své blízkosti se smrti, zde zkombinoval reinkarnaci se svobodou přeměny Milarepy v ptáka a tedy ve výsledku reinkarnaci v něj.¹⁶⁴

Hudební kritik internetové hudební encyklopedie *AllMusic* Richie Unterberger napsal, že ačkoliv poněkud obskurně, píseň se zabývá problémy, které v roce 1967 nebyly zrovna standardní jako reinkarnace a boj o překonání hmotného světa. I když by se dle jeho názoru Bowie byl schopen s touto tematikou později srovnat efektivněji, je píseň zajímavou předzvěstí některých jeho pozdějších směrů.¹⁶⁵

2.2.2 Analýza písně Karma Man

Píseň Karma Man byla nahrána ve studiu Advision v roce 1967 pod novým producentem Tony Viscontim a stejně jako Silly Boy Blue natočené před několika měsíci je dalším důkazem Bowieho a Viscontioho vzrůstajícího zájmu o tibetský buddhismus. Jak dokládají slova Viscontioho, zájem o buddhismus byl jednou z věcí, která je spojovala:

¹⁶³ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁶⁴ *Looking For Sailor: "You try so hard to fly" ...* [online]. St. Petersburg: Anka Ltf, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://lookingforsailor.wordpress.com/2018/04/18/you-try-so-hard-to-fly/>

¹⁶⁵ *AllMusic: Song Review by Richie Unterberger* [online]. Richie Unterberger [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.allmusic.com/song/silly-boy-blue-mt0001617887>

„Měli jsme mluvit o spolupráci, ale nakonec jsme se bavili o buddhismu, obskurních nahrávkách a zahraničních filmech. Náš první rozhovor jsme zakončili tím, že jsme šli do kina na *Knife In The Water* od Romana Polanskiho.“¹⁶⁶

To spolu s ostatními zájmy zajistilo jejich téměř padesátiletou spolupráci.¹⁶⁷ Z pojmů viditelně spojených s buddhismem se v textu objevuje „kolo života“ a reinkarnace, která je vyjádřená nepřímou v části „I see my times and who I've been“, což je v překladu něco ve smyslu „vidím své časy a to, kým jsem byl“.¹⁶⁸

Kolo života je jiným názvem pro tzv. Bhavačakru, označovanou rovněž jako kolo sansáry či kolo bytí. Jedná se o symbolické znázornění sansáry – koloběhu neustálého znovuzrození – často umístěné na vnějších stěnách u vchodů do tibetských chrámů.¹⁶⁹ Skládá se z několika soustředných kruhů. Ve středu jsou tři zvířata – kohout, had a prase představující tři negativní vlastnosti – žádostivost, zášť a klam, jež pohání kolo sansáry a udržují bytosti v cyklické existenci utrpení. Další kruh obsahuje vyobrazení šesti říší, do kterých se může člověk zrodit podle svých dobrých a špatných skutků – říši bohů, polobohů, hladových duchů pretů, pekelných bytostí, zvířat a lidí, kde pouze lidský svět umožňuje dosáhnout realizace (nirvány) a vymanit se z koloběhu znovuzrovnání.¹⁷⁰ Objevuje se zde často také postava tzv. *Avalókitéšvary*, ukazující bytostem cestu k osvobození z tohoto kola utrpení.¹⁷¹ Poslední kruh je rozdělen na dvanáct částí a symbolizuje tzv. řetězec příčin podmíněného vznikání. Ten ukazuje, jak z nevědomosti a z ní plynoucího konání vzniká utrpení. Celé kolo drží vládce sansáry Mára.¹⁷²

Podle autora knihy *Rebel Rebel* Chrise O'Learyho byla píseň „Karma man“ Bowieho poctou mnichům žijících v exilu. Inspiroval jej k tomu zřejmě jeho učitel Chime Rinpoche, který se

¹⁶⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁶⁷ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁶⁸ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁶⁹ GOLD, Peter. *Navajo and Tibetan Sacred Wisdom: The Circle of the Spirit*. Rochester: Inner Traditions, 1994. ISBN 9780892814114.

¹⁷⁰ BĚLKA, Luboš. Kolo života: jak buddhisté nahlíží na svět?. In: BĚLKA, Luboš, Milan FUJDA a Zuzana KUBOVČÁKOVÁ. *Náboženství světa II - Východní tradice*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 37-65. ISBN 9788021072039.

¹⁷¹ GOLD, Peter. *Navajo and Tibetan Sacred Wisdom: The Circle of the Spirit*. Rochester: Inner Traditions, 1994. ISBN 9780892814114.

¹⁷² BĚLKA, Luboš. Kolo života: jak buddhisté nahlíží na svět?. In: BĚLKA, Luboš, Milan FUJDA a Zuzana KUBOVČÁKOVÁ. *Náboženství světa II - Východní tradice*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 37-65. ISBN 9788021072039.

v takové situaci nacházel.¹⁷³ Roku 1950 totiž na území Tibetu došlo k invazi a následné okupaci čínskou armádou, což donutilo Chime Rinpocheho v době tibetského národního povstání roku 1959 odejít spolu s ostatními přes Bhútán do Indie.¹⁷⁴ Chime byl poté v roce 1965 pozván do Británie, získal občanství a začal zde učit mnoho západních studentů včetně Bowieho.¹⁷⁵

Ústřední postavou je v tomto případě někdo, o kom Bowie v textu zpívá jako o „zahaleném a oděném v šafránovém hábitu“, „sedícím se zkříženýma nohama na podlaze“, kdy „jeho korálky jsou vše, co vlastní“. ¹⁷⁶ Titulní postava je metaforou pro lámu na západě – podivína žijícího asketicky ve světě materialismu nebo jak Bowie v textu popisuje „ve světě plném zmrzlinových kornoutů a vedlejších stánků“. To, že se charakter modlí v karnevalovém stanu jako jeden z exponátů, má zdůrazňovat jeho nepatřičnost do materiálního světa západní společnosti a protikladnost těchto dvou světů.¹⁷⁷

Inspirací pro titulní postavu zde byla kniha *Ilustrovaný muž* od známého autora sci-fi Raye Bradburyho z roku 1951, v níž se vypravěč na cestě potká s potetovaným mužem, jehož tetování mají schopnost vyprávět příběhy a předvídat budoucnost.¹⁷⁸ Muž tato tetování získal před několika lety, když si na karnevalu zlomil nohu, od někoho, kdo o sobě tvrdil, že je čarodějnicí z budoucnosti.¹⁷⁹ Vypravěč se na ně i přes varování muže dívá a vyslechne si osmnáct příběhů. Na konci se vytvoří tetování nové, kde jej potetovaný muž zabíjí a vypravěč raději utíká. Inspirace knihou je v textu patrná převážně ve druhé sloce textu:

Fairy tale skin
Depicting scenes from human zoos
Impermanent toys like peace and war
A gentle face you've seen before

¹⁷³ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁷⁴ Karma Triyana Dharmachakra – *Kagyü Lineage: How the Karmapa's lineage came to the West* [online]. New York: Karma Triyana Dharmachakra, 2008 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20120527174800/http://www.kagyü.org/kagyülineage/karmapa/kar01.php>

¹⁷⁵ *Kagyü Benchen Ling – Biographien: Ven. Lama Chime Rinpoche* [online]. Todtmoos-Au: Kagyü Benchen Ling e.V. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120330075227/http://www.kagyü-benchen-ling.de/biographien.html>

¹⁷⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁷⁷ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁷⁸ DOGGET, Peter. *The Man Who Sold the World: David Bowie and the 1970s*. New York: HarperCollins, 2012. ISBN 9780062024657.

¹⁷⁹ *TheBestNotes: The Illustrated Man Prologue* [online]. Ray Mescallado, 2016 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://thebestnotes.com/booknotes/Illustrated_Man_Bradbury/Illustrated_Man_Study_Guide04.html

Pro knihu a text je zde společným tématem rozpor moderní technologie a víry. Přesněji řečeno zneužívání technologií lidmi, kteří plně nedokážou pochopit důsledky a na opačné straně stojící víra a problémy, které vznikají, když člověk nemůže uvěřit.

Bradbury ve své knize poukazuje na současné problémy té doby jako studená válka a atomové zbraně a stejně jako příběhy potetovaného muže jsou varování, i Bowie nám v textu říká „Zpomal“, „Pojďme ho zpomalit“ a odkazuje na postavu z knihy ve slovech: „Je to vyobrazeno na pažích muže karmy.“ Bowie rovněž v textu vyzývá: „neznámý vnímán okem, které se dívá“ a pokračuje dále: „z díry ve stanu, kam nikdo nechodí.“ Z čehož plyne, že jeho varování nikdo neslyší a upozorňuje zde na nezáměr jeho přátel o buddhistické učení a složité problémy světa, což potvrzuje pozdější část textu: „vše co mí přátelé vidí je jen růžovost jeho kůže“. Společné je také téma nebezpečné povahy tvořivé imaginace (v případě knihy hlavně u dětí – povídka o dětské hře, která se stane cestou pro invazi z jiné planety). Stejně jako děti jsou v povídkách strůjci různých katastrof, Bowie zde spojuje slovo „hračky“ se slovy „válka a mír“ a spojuje tak dětskou nevinnost a tím i lidskou nevědomost s nebezpečným pokrokem moderního západního světa.¹⁸⁰

Píseň měla mnohem fantasknější tón než faktičtější Silly Boy Blue. Bowie byl totiž buddhismem a především mnichy v té době velmi fascinován a v rozhovoru pro britský týdeník *Melody Maker* je popisoval jako postavy s nadlidskými schopnostmi, které dokážou vydržet celé dny bez jídla a měsíce pod zemí a mohou žít staletí.¹⁸¹

Píseň byla několikrát odmítnuta a nebyla vydána až do roku 1970, kdy vyšla v rámci kompilačního alba *The World Of David Bowie*.¹⁸² Za neúspěchem písně stálo nejspíš Bowieho rozhodnutí složit něco, co se dostane na vrchní příčky hitparád. Něco, co nemusí být nutně nejkvalitnější, kde Karma Man byl spolu s „Let Me Sleep Beside You“ jednou z těchto písní.¹⁸³ Obě písně byly navíc natočeny ve stejný den, což vedlo podle O’Learyho

¹⁸⁰ *TheBestNotes: The Illustrated Man Character Descriptions* [online]. Ray Mescallado, 2016 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:

https://thebestnotes.com/booknotes/Illustrated_Man_Bradbury/Illustrated_Man_Study_Guide02.html

¹⁸¹ *Pushing Ahead of the Dame: Karma Man (Revisited)* [online]. Massachusetts: Chris O’Leary, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://bowiesongs.wordpress.com/2021/10/18/karma-man-revisited/>

¹⁸² DOGGET, Peter. *The Man Who Sold the World: David Bowie and the 1970s*. New York: HarperCollins, 2012. ISBN 9780062024657.

¹⁸³ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

k nepovedené nahrávce, jež verze pro BBC Top Gear z roku 1968 předčila a ta by měla podle něj být považována za správnou nahrávku písně.¹⁸⁴

2.2.3 Analýza písně *Did You Ever Have A Dream*

Píseň *Did You Ever Have A Dream* byla nahrána ve studiu Decca v roce 1966 a poprvé byla zveřejněna roku 1967 jako tzv. B-side singlu *Love You Till Tuesday*.¹⁸⁵ Původně se měla objevit na albu *David Bowie*, ovšem z důvodu uvolnění místa pro dva mnohem perspektivnější singly a znovu nahranou *Rubber Band* skončila jako B-side.¹⁸⁶ Mnozí se ale shodují (Pegg, O'Leary), že je jednou z povedenějších písní a mohla se zasloužit o značné vylepšení komerčního úspěchu alba.¹⁸⁷ Magazín *Cashbox* v USA ve své recenzi také zmiňoval brilantní B-side alba *Love You Till Tuesday*.¹⁸⁸

Text písně se zabývá astrální projekcí a lucidním sněním a i když tyto termíny spadají spíše pod jiná esoterická učení, buddhistická literatura zaznamenává spoustu případů tohoto jevu, kdy lze skrze hlubokou meditační praxi v rámci pokročilé úrovně tantry *anuttarayoga* dosáhnout iluzorního těla tzv. *sgyu-lus* a cestovat mimo omezení svého fyzického těla a pracovat ve prospěch druhých.¹⁸⁹

Píseň mimo jiné slouží jako první důkaz Bowieho zájmu o okultní praktiky. Bowie během svého pobytu v Los Angeles v polovině sedmdesátých let stejně jako Lou Reed ze skupiny Velvet Underground studoval knihy autorky Alice Baileyové, konkrétně *Pojednání o Bílé magii*, jež se tématem astrálního cestování zabývá a je inspirací pro tuto píseň.¹⁹⁰ Již zmíněný Lou Reed na toto téma také napsal píseň s názvem *White Light/White Heat*¹⁹¹, kterou Bowie

¹⁸⁴ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁸⁵ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁸⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁸⁷ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁸⁸ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁸⁹ *Study Buddhism: Extra-bodily States in Buddhism* [online]. Tsenshap Serkong Rinpoche [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://studybuddhism.com/en/advanced-studies/vajrayana/tantra-theory/extra-bodily-states-in-buddhism>

¹⁹⁰ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁹¹ *Discogs: The Velvet Underground – White Light/White Heat* [online]. Oregon: Discogs [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.discogs.com/release/3335982-The-Velvet-Underground-White-LightWhite-Heat>

později převzal jako cover a hrál v rozmezí let 1972 až 2004. Tato skladba se stala Bowieho nejdéle hraným coverem a text rovněž instruuje jak provést astrální projekci.¹⁹²

Bowie v písni projevuje především své nadšení z možností astrálního cestování a lucidního snění.¹⁹³ Celá skladba tak vyznívá velmi naléhavým dojmem. Text začíná tématem snů o superhrdinech a schopnosti létání a končí příslibem pro posluchače o mimotělním zážitku v části textu: „Můžeš se procházet v New Yorku, zatímco budeš spát v Penge!“.¹⁹⁴ Bowie zde vedle sebe staví divoké ambice s velkým městem jakým je New York a realitu chudé jihovýchodní předměstské části Londýna, poblíž které žil.¹⁹⁵

2.2.4 Analýza písně Quicksand

Píseň byla nahrána v roce 1971 ve studiu Trident v Londýně a zveřejněna téhož roku jako součást alba *Hunky Dory*.¹⁹⁶ Píseň je jistým vyústěním mnoha Bowieho zájmů o různá témata jako politika, buddhismus, okultismus, fašismus, Nietzscheho filosofie a obsahuje nespočet referencí na tyto oblasti.¹⁹⁷

Bowie v textu projevuje strach ze ztráty identity z důvodu neustálého půjčování nápadů jiných lidí a udržování se ve stavu konstantní změny, čímž byl známý a analyzuje zde svou unavenou mysl. Nabádá také posluchače, ať se vzdá naděje na poznání, jelikož pravdu nelze dokázat a jen smrt podle něj poskytne potřebné odpovědi a únik z vězení mysli, ať už následnou reinkarnací, odhalením jiného světa nebo jen zastavením života.¹⁹⁸ Stejný motiv se u něj opakuje v písni *Fill your heart* na druhé straně téhož alba v části textu „zapomeň na svou mysl a budeš volný“.¹⁹⁹ Nutno podotknout, že Bowie je zde svým skepticismem v rozporu s původní myšlenkou buddhismu dosažení osvícení skrze správné učení, ale zároveň se zde objevují prvky gnosticizmu, jenž naopak věří v důležitost správného poznání. Bowie tak

¹⁹² O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁹³ *Pushing Ahead of the Dame: Did You Ever Have a Dream* [online]. Massachusetts: Chris O'Leary, 2009 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://bowiesongs.wordpress.com/2009/09/08/did-you-ever-have-a-dream/>

¹⁹⁴ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁹⁵ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁹⁶ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

¹⁹⁷ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

¹⁹⁸ PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.

¹⁹⁹ CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

zřejmě v textu balancuje na hraně mezi těmito dvěma póly. Má totiž pocit, že jeho intelekt a znalosti brzdí jeho talent pro instinktivní kreativitu, jež měl dříve, což je patrné v částech textu: „jsem připoután k logice Homo Sapiens“, „utápím se v pohyblivém písku svých myšlenek“ a „už nadále nemám sílu“ a je vlastně motivem, který provází celé album *Hunky Dory*. Sám jej popsal jako album plné obav.²⁰⁰

Inspirací pro napsání písně byla jeho první cesta do Severní Ameriky.²⁰¹ Bowie se o ní v rozhovoru v roce 1971 zmínil, že mu díky opuštění známého prostředí a myšlení s tím spojeným poskytla alternativní pohled na svět a napomohla k uvědomění, že se dostává do starých způsobů přemýšlení – těch, jež kritizuje, že ničí jeho kreativitu. Byla to pro něj tedy cesta jak uniknout ze stagnace v rychlém písku, o které zpívá v textu.²⁰²

Text písně začíná odkazem na Aleistera Crowleyho v části: „Jsem blíž ke zlatému úsvitu“, „ponořený do Crowleyho uniformy“.²⁰³ Zlatý úsvit, o němž Bowie zpívá, přesněji Hermetický řád Zlatého úsvitu, byla tajná společnost aktivní ve Velké Británii a založená roku 1888, která se zaměřovala na studium a praxi okultního hermetismu a magie.²⁰⁴ Crowley byl anglický okultista, člen této společnosti, velmi populární mezi britskými hudebníky na začátku sedmdesátých let, jehož primárním učením bylo oprostít se od všech sociálních a psychologických omezení a naplnit svůj božský potenciál.²⁰⁵ Bowie v něm ovšem viděl spíše gnostického mudrce. Část textu, v níž zpívá: „smrtelník s potenciálem nadčlověka“, je první známkou gnosticizmu v této písni. Bowie totiž viděl podobnost mezi křesťanským gnosticizmem a buddhismem, že svět, jak jej vnímáme, není pravý, ale fragment božství je v každém z nás a skrze správné učení a metody jej můžeme odkrýt. Tak také Bowie vnímal buddhismus – jako proces sebeobjevování, objevování pravdy pro sebe.²⁰⁶

Text písně také obsahuje přímou referenci na tibetský buddhismus v části: „O tom všem mi můžeš říct na příštím bardu.“ Bardo je v tibetském buddhismu stav přechodné existence mezi smrtí a znovuzrozením, kdy délka trvání je závislá na chování jednotlivce v předchozím

²⁰⁰ DOGGET, Peter. *The Man Who Sold the World: David Bowie and the 1970s*. New York: HarperCollins, 2012. ISBN 9780062024657.

²⁰¹ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

²⁰² DOGGET, Peter. *The Man Who Sold the World: David Bowie and the 1970s*. New York: HarperCollins, 2012. ISBN 9780062024657.

²⁰³ PAFFORD, Steve. *Bowie Style*. London: Omnibus Press, 2010. ISBN 9780857123640.

²⁰⁴ REGARDIE, Israel. *The Golden Dawn: The Original Account of the Teachings, Rites, and Ceremonies of the Hermetic Order*. 7th ed. Woodbury: Llewellyn Publications, 2016. ISBN 9780738743998.

²⁰⁵ DOGGET, Peter. *The Man Who Sold the World: David Bowie and the 1970s*. New York: HarperCollins, 2012. ISBN 9780062024657.

²⁰⁶ O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

životě. Celý text písně je velmi úzkostný a apatický a Bowie tuto referenci zřejmě použil, aby podtrhl vyznění písně.²⁰⁷

Také část textu „nevěřte v sebe“ odkazuje na buddhistické učení o bezpodstatnosti individuality neboli „ne-já“ tzv. *anattá*.²⁰⁸ Bowie byl totiž kromě vlivu svého učitele Chime Rinpocheho vystaven i vlivu kontroverzního učitele Chogyama Trungpy, který silně odmítal ego a považoval jej pouze za falešný konstrukt mysli. I když formace ega jako oddělení „já“ od okolního světa je podle něj nevyhnutelná, není to ještě důkazem naší existence. Je přirozeností ega vytvořit si ochranu a vyhnout se chaosu skrze vytvoření kategorií, ideologií či systémů víry (včetně buddhismu), jež přinesou našemu životu řád a racionalizují jej, ale také nás o to více oddálí od reality.²⁰⁹ To je patrné v pokračování textu: „neklamte vírou“. Ego je schopné použít vše ke svému vlastnímu účelu včetně víry. Je tak možné si myslet, že se duchovně rozvíjíme a místo toho jen upevňovat svoji egocentričnost.²¹⁰ Trungpa ve své knize *Protnutí duchovního materialismu* obzvláště zdůrazňuje tyto důsledky plynoucí z interpretace reality z pohledu ega a je pravděpodobné, že tyto myšlenky ovlivnily i Bowieho.²¹¹

Bowie později v rozhovoru zpětně zhodnotil svou píseň, že byl v té době velice uzavřený a trávil spoustu času ve svých myšlenkách. Odmítal kohokoliv, kdo se snažil mu ukázat nějaké jiné vědění než to, které v tu chvíli považoval za správné a to, kterým se právě zabýval. Problémem tedy nebylo, že pravdu nelze dokázat, ale neschopnost otevřít mysl vůči informacím zvenčí.²¹²

²⁰⁷ PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.

²⁰⁸ *Britannica: Anatta* [online]. Chicago: The Britannica Group, 2007 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/anatta>

²⁰⁹ AMMON, Theodore G. *David Bowie and Philosophy: Rebel Rebel*. Chicago: Open Court, 2016. ISBN 9780812699210.

²¹⁰ TRUNGPA, Chögyam. *Cutting Through Spiritual Materialism*. Revised ed. Boston: Shambhala Publications, 2002. Nové světy. ISBN 9781570629570.

²¹¹ AMMON, Theodore G. *David Bowie and Philosophy: Rebel Rebel*. Chicago: Open Court, 2016. ISBN 9780812699210.

²¹² O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala vlivem buddhismu a afroamerické kultury na Davida Bowieho. Cílem práce bylo zjistit, jaké prvky buddhismu a afroamerické kultury se v Bowieho tvorbě vyskytují a které z nich se v jeho tvorbě objevují nejčastěji. Kromě toho se tato práce zaměřila také na Bowieho setkání a spolupráci s afroamerickými hudebníky a na společenské a politické události spojené s buddhismem a afroamerickou kulturou, které ovlivnily tvorbu Davida Bowieho. Pro tuto práci byly stanoveny následující výzkumné otázky: *Jaké prvky buddhismu lze identifikovat v Bowieho tvorbě a které z nich se v jeho tvorbě vyskytují nejčastěji? Jaké prvky afroamerické kultury jsou patrné v tvorbě Davida Bowieho a jak se Bowieho setkání a spolupráce s afroamerickými hudebníky promítly do jeho tvorby? Které společenské a politické události ve spojitosti s afroamerickou kulturou a buddhismem ovlivnily tvorbu Davida Bowieho?*

Odpověď na první výzkumnou otázku, *Jaké prvky buddhismu lze identifikovat v Bowieho tvorbě a které z nich se v jeho tvorbě vyskytují nejčastěji*, zní:

Z analyzovaných písní je výskyt buddhistických prvků nejpatrnější v písni „Silly Boy Blue“. Zde se objevují termíny jako „dítě Tibetu“, reinkarnace, „sochy z jačícího másla“, „chela“, „nadjá“ a astrální projekce. Zároveň je v instrumentaci této písně použit čínský gong. Bowie se inspiroval také literaturou spojenou s buddhismem. V tomto ohledu je důležité zmínit knihu *Sedm let v Tibetu*, z níž vychází také mnoho prvků buddhismu použitých v Bowieho textech, například místa jako Lhasa a palác Potála objevující se v písni „Silly Boy Blue“. Další prvky buddhismu se dají vyzorovat v písni „Karma man“, kde je v textu zmíněno „kolo života“ a opět pojem reinkarnace. V písni „Did You Ever Have a Dream“ lze jako prvky buddhismu označit astrální projekci a lucidní snění a v písni „Quicksand“ je odkazováno opět na reinkarnaci, bardo a tzv. *anattá*. Z analýzy těchto čtyř vybraných písní lze usoudit, že nejčastěji se ve zmíněných Bowieho písních objevuje především reinkarnace, případně astrální projekce. Všechny uvedené pojmy jsou již vysvětleny v předchozích kapitolách této práce.

Odpověď na druhou výzkumnou otázku, *Jaké prvky afroamerické kultury jsou patrné v tvorbě Davida Bowieho a jak se Bowieho setkání a spolupráce s afroamerickými hudebníky promítly do jeho tvorby*, zní:

V analyzovaném albu *Black Tie White Noise* a stejnojmenné písni bylo nalezeno několik prvků afroamerické kultury. Konkrétně se jedná o jazzové elementy, které se celkově na albu objevují nejvíce. Dále jsou zde zřetelné také hip hopové rytmy a prvky gospelu. Prvky afroamerické kultury jsou zároveň zahrnuty i v ústředním tématu celého alba, čímž je rasová harmonie a téma svatby. To zároveň odkazuje na Bowieho osobní život a jeho vztah s Iman Abdulmajid pocházející ze Somálska. Kromě toho Bowie na albu spolupracoval s mnoha umělci, jmenovitě s Lesterem Bowiem, Chico O’Farrillem, Curtisem Kingem, Brendou White-King, Dennisem Collinsem, Fonzi Thorntonem, Tawathou Agee, Barry Campbellem, Richardem Tee, Nile Rodgersem a dalšími. Další prvky afroamerické kultury je poté možné nalézt i ve stejnojmenné písni „Black Tie White Noise“. V té Bowie vyjadřuje svůj postoj k rasismu a oslavuje zde rasové odlišnosti. Píseň pojednává o vztahu mezi afroameričany a bělochy, samotný videoklip k písni je natočen v městském ghettu a vystupují v něm afroamerické děti. Tento videoklip současně obsahuje několik symbolických obrazů, které jsou vysvětleny v jedné z kapitol této práce. I v této písni je patrný vliv jazzu a Bowieho ve zpěvu střídá Al B. Sure!, který byl jedním z představitelů hudebního žánru R&B. Bowieho k napsání této písně inspirovaly také události v dubnu 1992, kdy byl svědkem tehdejších rasových nepokojů v Los Angeles.

Odpověď na třetí výzkumnou otázku, *Které společenské a politické události ve spojitosti s afroamerickou kulturou a buddhismem ovlivnily tvorbu Davida Bowieho*, zní:

Tvorbu Davida Bowieho ovlivnilo za jeho kariéru nespočet společenských a politických událostí, k nimž se Bowie ve své tvorbě vyjadřuje. Nicméně tato práce zmínila pouze ty z nich, které mají přímou souvislost s písněmi nebo alby analyzovanými v této práci. Co se týče buddhismu, jsou to čínská invaze do Tibetu roku 1950 a následná okupace a také tibetské národní povstání roku 1959. V souvislosti s afroamerickou kulturou jsou to poté rasové nepokoje v dubnu 1992 v Los Angeles po incidentu, kdy byli zproštěni viny čtyři policisté bílé barvy pleti, kteří byli dříve natočeni, jak mládí mladého černošského motoristu.

Tato bakalářská práce je založená primárně na cizojazyčných zdrojích, nejčastěji knihách nebo elektronických knihách. Jedním z limitů práce může být poměrně malé množství analyzovaných skladeb, a ačkoliv by rozsáhlejší analýza více skladeb mohla poskytnout přesnější obraz a výsledky, bakalářská práce svým rozsahem nemůže pojmout takovou detailní analýzu. Nicméně tento limit je zároveň jednou z možností pro budoucí výzkum. Vzhledem k tomu, že tvorba Davida Bowieho obsahuje více vlivů než pouze vliv buddhismu

a afroamerické kultury, další potenciál pro výzkum lze nalézt také v analýze těchto jiných aspektů. Navíc David Bowie nebyl v té době jediným, v jehož tvorbě se tyto prvky vyskytovaly, což odhaluje další možnost pro budoucí výzkum, kterou je analýza a rozbor skladeb jiných interpretů. Rovněž se nabízí případné srovnání tvorby Davida Bowieho a jiných interpretů z hlediska výskytu těchto prvků.

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie:

AMMON, Theodore G. *David Bowie and Philosophy: Rebel Rebel*. Chicago: Open Court, 2016. ISBN 9780812699210.

BĚLKA, Luboš. Kolo života: jak buddhisté nahlíží na svět?. In: BĚLKA, Luboš, Milan FUJDA a Zuzana KUBOVČÁKOVÁ. *Náboženství světa II - Východní tradice*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 37-65. ISBN 9788021072039.

BOYER, Horace Clarence. *The Golden Age of Gospel*. Champaign: University of Illinois Press, 2000. ISBN 9780252068775.

BUCKLEY, David. *Strange Fascination: David Bowie: The Definitive Story*. Version 1.0. London: Virgin Books, 2005. ISBN 9780753510025.

BURNIM, Mellonee V. *African American Music: An Introduction*. Abingdon-on-Thames: Routledge, 2005. ISBN 9780415941389.

BUSWELL, Robert E. *Encyclopedia of Buddhism*. London: Macmillan Library Reference, 2004. ISBN 9780028657189.

CUPCHIK, Jeffrey W. Buddhism and Popular music. In: PARTRIDGE, Christopher a Marcus MOBERG, ed. *The Bloomsbury Handbook of Religion and Popular Music*. London: Bloomsbury Publishing, 2017, s. 144-159. ISBN 9781474237338.

DARDEN, Robert. *People Get Ready!: A New History of Black Gospel Music*. London: Continuum, 2005. ISBN 9780826417527.

DAVIS, Francis. *The History Of The Blues: The Roots, The Music, The People*. Boston: Da Capo Press, 2008. B001E12LR4.

DOGGET, Peter. *The Man Who Sold the World: David Bowie and the 1970s*. New York: HarperCollins, 2012. ISBN 9780062024657.

Encyclopedia of World Religions. Unabridget. Ottawa: Octopus Books, 1975. ISBN 9780706404333.

EPSTEIN, Dena J. *Sinful Tunes and Spirituals: Black Folk Music to the Civil War (Music in American Life)*. Illustrated ed. Champaign: University of Illinois Press, 2003. ISBN 9780252071508.

FRANKLIN, John Hope. *From Slavery to Freedom: A History of African Americans*. 8th ed. New York: Mcgraw-Hill Higher Education, 2000. ISBN 9780072295818.

GATES JR., Henry Louis a Kwame Anthony APPIAH, ed. *Africana: The Encyclopedia of the African and African American Experience*. New York: Basic Books, 1999. ISBN 9780465000715.

GEORGE, Nelson. *The Death of Rhythm and Blues*. Reprint ed. London: Penguin Books, 2003. B0031TZBS8.

GETHIN, Rupert. *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press, 1998. ISBN 9780192892232.

GIDDINS, Gary. *Visions of Jazz: The First Century*. Oxford: Oxford University Press, 1998. B00532P4OC.

GIOIA, Ted. *The History of Jazz*. Oxford: Oxford University Press, 1998. B004WN4VXI.

GOLD, Peter. *Navajo and Tibetan Sacred Wisdom: The Circle of the Spirit*. Rochester: Inner Traditions, 1994. ISBN 9780892814114.

GREER, John Michael. *The New Encyclopedia of the Occult*. Woodbury: Llewellyn Publications, 2003. ISBN 9781567183368.

GRIDLEY, Mark C. *Jazz Styles: History and Analysis*. 10th ed. Pearson, 2008. ISBN 9780136005896.

GUNARATANA, Henepola. *Mindfulness in Plain English*. 20th Anniversary ed. Somerville: Wisdom Publications, 2011. B003XF1LKW.

GURALNICK, Peter. *Sweet Soul Music (Enhanced Edition): Rhythm and Blues and the Southern Dream of Freedom*. Boston: Little, Brown and Company, 2014. B00IRIR7IK.

HARVEY, Peter. *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. ISBN 9780521676748.

HEILBUT, Anthony. *The Gospel Sound: Good News and Bad Times - 25th Anniversary Edition (Limelight)*. Pompton Plains: Limelight Editions, 2004. B0036ZBCKI.

CHANG, Jeff. *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*. New York: St. Martin's Press, 2007. B003J48C2C.

CHAPMAN, Ian. *Experiencing David Bowie: A Listener's Companion*. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015. ISBN 9781442237520.

KEOWN, Damien. *Buddhism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford Paperbacks, 1996. ISBN 9780192853868.

KRIMS, Adam. *Rap Music and the Poetics of Identity: New perspectives in Music History and Criticism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN 9780521634472.

- LEIGH, Wendy. *Bowie: The Biography*. New York: Gallery Books, 2014. ISBN 9781476767116.
- OGREN, Kathy J. *The Jazz Revolution: Twenties America and the Meaning of Jazz*. Revised ed. Oxford: Oxford University Press, 1992. ISBN 9780195074796.
- O'LEARY, Chris. *Rebel Rebel: All the Songs of David Bowie from '64 to '76*. New Alresford: John Hunt Publishing, 2015. ISBN 9781780992440.
- PAFFORD, Steve. *Bowie Style*. London: Omnibus Press, 2010. ISBN 9780857123640.
- PEGG, Nicholas. *The Complete David Bowie*. 6th ed. London: Titan Books, 2011, 704 s. ISBN 9780857682901.
- PERONE, James E. *The Words and Music of David Bowie*. Westport: Praeger, 2007. ISBN 9780275992453.
- POWERS, John. *Introduction to Tibetan Buddhism*. Revised ed. Ithaca: Snow Lion, 2007. ISBN 9781559392822.
- RAHULA, Walpola. *What The Buddha Taught*. Revised ed. New York: Grove Press, 2017. B003OYIG00.
- RAMSEY JR., Guthrie P. *Race Music: Black Cultures from Bebop to Hip-Hop*. Oakland: University of California Press, 2003. B003EEN344.
- RANDEL, Don Michael. *The Harvard Concise Dictionary of Music and Musicians (Harvard University Press Reference Library Book 5)*. Cambridge: Belknap Press, 2002. B08QVNQNZT.
- RAY, Celeste. *The New Encyclopedia of Southern Culture: Volume 6: Ethnicity*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2014. B00ZVEH0US.
- REGARDIE, Israel. *The Golden Dawn: The Original Account of the Teachings, Rites, and Ceremonies of the Hermetic Order*. 7th ed. Woodbury: Llewellyn Publications, 2016. ISBN 9780738743998.
- ROSE, Tricia. *Black Noise: Rap Music and Black Culture in Contemporary America*. Middletown: Wesleyan University Press, 2014. B00HUIQ7QG.
- SCHLOSS, Joseph G. *Making Beats: The Art of Sample-Based Hip-Hop*. New edition. Middletown: Wesleyan University Press, 2014. B00PUS3GBC.
- SNYDER, David N. *The Complete Book of Buddha's Lists - Explained*. Las Vegas: Vipassana Foundation, 2006. ISBN 9780967928517.
- SOUTHERN, Eileen. *The Music of Black Americans: A History*. 3rd ed. Manhattan: W. W. Norton & Company, 1997. ISBN 9780393971415.

THOMPSON, Dave. *Hallo Spaceboy: The Rebirth of David Bowie*. Toronto: ECW Press, 2006. ISBN 9781550227338.

TOOP, David. *Rap Attack, No. 3: African Rap To Global Hip Hop*. Revised ed. London: Serpent's Tail, 1999. ISBN 9781852426279.

TRUNGPA, Chögyjam. *Cutting Through Spiritual Materialism*. Revised ed. Boston: Shambhala Publications, 2002. Nové světy. ISBN 9781570629570.

TRYNKA, Paul. *Starman: David Bowie - The Definitive Biography*. London: Little, Brown Book Group, 2011. ISBN 9780748129911.

VINCENT, Rickey. *Funk: The Music, The People and The Rhythm of The One*. New York: St. Martin's Griffin, 2014. B00NKBEGLU.

WARD, Brian. *Just My Soul Responding: Rhythm And Blues, Black Consciousness And Race Relations*. Abingdon-on-Thames: Routledge, 2012. B000OYEZ7G.

WERNER, Craig Hansen. *A Change Is Gonna Come: Music, Race & the Soul of America*. Michigan: University of Michigan Press, 2021. B0988317C1.

WERNER, Craig. *A Change Is Gonna Come: Music, Race & the Soul of America*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2021. B0988317C1.

Internetové zdroje:

AllMusic: Black Tie White Noise Review by Stephen Thomas Erlewine [online]. Stephen Thomas Erlewine [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.allmusic.com/album/black-tie-white-noise-mw0000095581>

AllMusic: Neo-Soul Music Gnere Overview [online]. AllMusic [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.allmusic.com/style/neo-soul-ma0000004426>

AllMusic: Song Review by Richie Unterberger [online]. Richie Unterberger [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.allmusic.com/song/silly-boy-blue-mt0001617887>

BBC Bitesize: Soul music [online]. London: BBC [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/topics/zcmncdm/articles/zh4phbk>

Black Tie White Noise by David Bowie [online]. Hartford: Songfacts [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.songfacts.com/facts/david-bowie/black-tie-white-noise>

Bowie Wonderworld: David Bowie Wonderworld Trivia [online]. Paul Kinder, 2020 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.bowiewonderworld.com/trivia.htm>

Bowie Wonderworld: The Press Archives [online]. Paul Kinder, 1997 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.bowiewonderworld.com/press/press90.htm#Hello>

Britannica: Anatta [online]. Chicago: The Britannica Group, 2007 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/anatta>

Britannica: blues [online]. Chicago: The Britannica Group, 2022 [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/blues-music/History-and-notable-musicians>

Britannica: Lhasa [online]. Chicago: The Britannica Group, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Lhasa-China>

Britannica: Potala Palace [online]. Chicago: The Britannica Group, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Potala-Palace>

Britannica: Reincarnation [online]. Chicago: The Britannica Group, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/reincarnation>

Britannica: soul music [online]. Chicago: David Ritz, 2022 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/art/soul-music>

Discogs: David Bowie – Black Tie White Noise [online]. Oregon: Discogs [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.discogs.com/master/49487-David-Bowie-Black-Tie-White-Noise>

Discogs: The Velvet Underground – White Light/White Heat [online]. Oregon: Discogs [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.discogs.com/release/3335982-The-Velvet-Underground-White-LightWhite-Heat>

Explore Tibet: Tibetan Butter Sculpture – The most unique artform of Tibet [online]. Lhasa: Explore Tibet, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.exploretibet.com/blog/tibetan-butter-sculpture-the-most-unique-artform-of-tibet/>

Kagyü Benchen Ling – Biographien: Ven. Lama Chime Rinpoche [online]. Todtmoos-Au: Kagyü Benchen Ling e.V. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120330075227/http://www.kagyü-benchen-ling.de/biographien.html>

Kagyü Lineage: The First Karmapa Düsum Khyenpa (1110 - 1193) [online]. Dharamshala: Kagyü Office [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20110225115047/http://www.kagyüoffice.org/kagyülineage.karmapa1.html>

Karma Triyana Dharmachakra – Kagyü Lineage: How the Karmapa's lineage came to the West [online]. New York: Karma Triyana Dharmachakra, 2008 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120527174800/http://www.kagyü.org/kagyülineage/karmapa/kar01.php>

LiveAbout: Origins and Influence of Soul Music [online]. New York: Mark Edward Nero, 2018 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.liveabout.com/what-is-soul-music-2851218>

Looking For Sailor: "You try so hard to fly"... [online]. St. Petersburg: Anka Ltf, 2018 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://lookingforsailor.wordpress.com/2018/04/18/you-try-so-hard-to-fly/>

Marpa House: Marpa House [online]. Saffron Walden: Dharma Trust, 2012 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120310132618/http://www.marpahouse.org.uk/index.html>

MCLEOD, Melvin. *Lion's Roar: Buddhist Wisdom for Our Time: See the True Nature, then Let Go and Relax in That* [online]. Halifax: Lion's Roar, 2004 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.lionsroar.com/see-the-true-nature-then-let-go-and-relax-in-that/>

Muzikopedie: Blues [online]. Václav Mayer, 2020 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.muzikopedie.cz/styly-a-%C5%BE%C3%A1nry/blues>

Pushing Ahead of the Dame: Did You Ever Have a Dream [online]. Massachusetts: Chris O'Leary, 2009 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://bowiesongs.wordpress.com/2009/09/08/did-you-ever-have-a-dream/>

Pushing Ahead of the Dame: Karma Man (Revisited) [online]. Massachusetts: Chris O'Leary, 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://bowiesongs.wordpress.com/2021/10/18/karma-man-revisited/>

Pushing Ahead of the Dame: Seven Years in Tibet [online]. Massachusetts: Chris O'Leary, 2013 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://bowiesongs.wordpress.com/2013/06/18/seven-years-in-tibet/>

RINPOCHE, Dzogchen Ponlop. *Lion's Roar: Buddhist Wisdom for Our Time: Pointing Out Ordinary Mind* [online]. Halifax: Lion's Roar, 2018 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.lionsroar.com/pointing-out-ordinary-mind/>

Rock & Roll Hall of Fame: Funk and R&B [online]. Cleveland: Rock & Roll Hall of Fame, 2020 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.rockhall.com/funk-and-rb#:~:text=Other%20cornerstones%20of%20R%26B%20and,the%20Ravens%20and%20the%20Dominoes>

Study Buddhism: Extra-bodily States in Buddhism [online]. Tsenshap Serkong Rinpoche [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://studybuddhism.com/en/advanced-studies/vajrayana/tantra-theory/extra-bodily-states-in-buddhism>

Super Deluxe Edition: Looking back at David Bowie's Black Tie White Noise [online]. Paul Sinclair, 2015 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://superdeluxeedition.com/feature/looking-back-at-david-bowies-black-tie-white-noise/>

The Bowie Bible: Black Tie White Noise [online]. Cardiff, 2017 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z:
<https://www.bowiebible.com/albums/black-tie-white-noise/>

The Bowie Bible: Black Tie White Noise [online]. Cardiff, 2021 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z:
<https://www.bowiebible.com/songs/black-tie-white-noise/>

The Bowie Bible: Silly Boy Blue [online]. Cardiff, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:
<https://www.bowiebible.com/songs/silly-boy-blue/>

The Bowie Bible: Silly Boy Blue [online]. Cardiff, 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:
<https://www.bowiebible.com/songs/silly-boy-blue/2/>

The Buddhist Society: Ven. Lama Chime Rinpoche [online]. London: The Buddhist Society, 2016 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.thebuddhistsociety.org/page/lama-chime-tulku-rinpoche>

TheBestNotes: The Illustrated Man Character Descriptions [online]. Ray Mescallado, 2016 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:
https://thebestnotes.com/booknotes/Illustrated_Man_Bradbury/Illustrated_Man_Study_Guide02.html

TheBestNotes: The Illustrated Man Prologue [online]. Ray Mescallado, 2016 [cit. 2023-03-03].
Dostupné z:
https://thebestnotes.com/booknotes/Illustrated_Man_Bradbury/Illustrated_Man_Study_Guide04.html

Yogapedia: Chela [online]. Yogapedia [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:
<https://www.yogapedia.com/definition/5410/chela>